

SAVONIA

OPINNÄYTETYÖ - YLEMPI AMMATTIKORKEAKOULUTUTKINTO
SOSIAALI-, TERVEYS- JA LIIKUNTA-ALA

MONILUKUTAIDON LIIKKUEN

Opetuspaketti Lapinlahden varhaiskasvatukseen

TEKIJÄ: Piia Kärkkäinen TYK16KY

Koulutusala Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	
Koulutusohjelma/Tutkinto-ohjelma Sosiaali- ja terveysalan kehittämisen ja johtamisen tutkinto-ohjelma	
Työn tekijä Piia Kärkkäinen	
Työn nimi Monilukutaitoa liikkuen – opetuspaketti Lapinlahden varhaiskasvatukseen	
Päiväys	10.2.2018
Sivumäärä/Liitteet	42/3
Ohjaaja Sinikka Tuomikorpi	
Toimeksiantaja/Yhteistyökumppani Lapinlahden kunta/varhaiskasvatus	
<p>Tiivistelmä</p> <p>Opinnäytetyön aiheena on uuden varhaiskasvatus- ja esiopetussuunnitelman mukainen monilukutaito, jota on kehitetty käyttämään liikunnan keinoja. Opinnäytetyön tarkoituksena on kehittää uusia toimintatapoja monilukutaidon opettamiseen Lapinlahden varhaiskasvatukseen. Tavoitteena opinnäytetyöllä on päivittää henkilöstön osaamista monilukutaidon alueella tarjoamalla työkaluja opetukseen liikunnan avulla. Tämän tavoitteen toteuttamiseksi olen luonut opetuspaketin, jossa on erilaisia tehtäviä, joista henkilöstö voi valita omalle ryhmälleen soveltuvia tehtäviä. Koulutusilapäivässä perehdytin varhaiskasvatuksen henkilöstön opetuspaketin mukaiseen toimintaan. Koulutuksessa harjoiteltiin käyttämään digilaitteita yhdessä uudella tavalla sekä hyödynnettiin siirtymätilanteet ja odotteluajat aiheen mukaisella tekemisellä.</p> <p>Opinnäytetyö on toiminnallinen tutkimus, jolla pyritään vastaamaan käytännön ongelmaan ja kehittämään käytänteitä varhaiskasvatuksessa. Toimintatutkimus auttaa Lapinlahden kunnan varhaiskasvatuksen henkilöstöä kehittämään osaamistaan ja ammattikäytäntöjä monilukutaidon osalta.</p> <p>Laaja-alaisessa opetuksessa yhdistellään monia oppiaineita luonteviksi kokonaisuuksiksi ja opetetaan erilaisissa ympäristöissä vaihtelevilla välineillä. Opetuspaketti on kattava, sillä se sisältää kaikki varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden ja esiopetussuunnitelman mukaiset osa-alueet. Osa-alueet ovat peruslukutaito, numeerinen lukutaito, kuvallukutaito, medialukutaito sekä laaja tekstikäsitelmä. Opetuspaketissa on otettu huomioon myös erilaiset ympäristöt, sillä tehtäviä on suunniteltu sekä erilaisiin sisätiloihin ja ulos päiväkodin/perhepäivähoitajan pihaan sekä metsään. Monilukutaidon opetuspaketista henkilöstö voi helposti valita valmiita tehtäviä.</p>	
Avainsanat	
Varhaiskasvatus, Monilukutaito, Liikunta	

Field of Study Social Services, Health and Sports			
Degree Programme Master's Degree Programme in Management and Development for Social and Health Care Professionals			
Author Piia Kärkkäinen			
Title of Thesis Multiliteracy through movement - a study package for the early childhood education of the municipality of Lapinlahti			
Date	10.2.2018	Pages/Appendices	42/3
Supervisor Sinikka Tuomikorpi			
Client Organisation /Partner Municipality of Lapinlahti			
<p>Abstract</p> <p>The topic of this thesis is the multiliteracy as defined in the new curriculum for early childhood and preschool education in Finland. The teaching of multiliteracy has been recently developed to incorporate the tools of physical education. The objective of this thesis is to develop new methods in teaching multiliteracy in the early childhood education of the municipality of Lapinlahti. The aim of the thesis is to update the know-how of the personnel in the area of multiliteracy by offering tools in teaching through physical education. To achieve this goal, I have created a study package which includes different subjects, from which the personnel can pick to suit the needs of their group. I have also arranged a training event in which I briefed the personnel to the activities in the study package. In the event personnel practice the use of digital equipment in a new way together and utilize the waiting periods by activities relevant to the subject at hand.</p> <p>This thesis is a practice-based study, which aims to answer a practical problem and to develop the praxis in early childhood education. The action research helps the personnel of the early childhood education of the municipality of Lapinlahti to develop their know-how and their professional practices with regard to multiliteracy.</p> <p>In transversal teaching multiple subjects are combined into natural modules that are taught in different environments with variable equipment. The study package is comprehensive, as it encompasses all the fields covered by the curriculum for early childhood and preschool education. These areas are basic literacy, numeric literacy, graphic literacy, media literacy and broad text comprehension. The study package also considers different environments, as the problems are designed for different indoor environments and for the outdoors in both the yard and the woods of the daycare. The personnel can easily pick the suitable, ready problems from the study package.</p>			
Keywords			
Early childhood education, Multiliteracy, Physical education			

ESIPUHE

Uuden varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukanaan tuoma laaja-alainen opetus sekä monilukutaito esiopetuksessa ja varhaiskasvatuksessa on tuonut haasteita työntekijöille. Uudet välineet ja niiden hyödyntämisen opettelu vie aikaa. Opinnäytetyönä kokoon opetuspaketin työkaluksi Lapinlahden varhaiskasvatuksen työntekijöille monilukutaidon opetukseen liikunnan keinoin. Tämä on tärkeää myös siksi, että ensimmäistä kertaa varhaiskasvatussuunnitelmanperusteet ja esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet ovat velvoittava normi, jotka määräävät mitä pitää tehdä.

Iisalmessa 10.2.2018

Piia Kärkkäinen

KUVA 1. Ilo kasvaa liikkuen (VALO)

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	6
2	VARHAISKASVATUS	7
2.1	Moninaiset työtavat.....	8
2.2	Varhaiskasvatuksen toimintaympäristö	10
3	LIIKUNTA JA MONILUKUTAITO.....	13
3.1	Monilukutaidon opetus	14
3.2	Liikuntakasvatus varhaiskasvatuksessa	17
3.3	Motorinen kehitys 1 – 6 vuotiailla.....	19
3.4	Fyysisen aktiivisuuden suositukset lapsille	20
3.5	Fyysisen aktiivisuuden suositukset kansainvälisesti.....	21
4	LAPINLAHDEN VARHAISKASVATUS	25
4.1	Liikuntakasvatus Lapinlahdella	25
4.2	Toimintaympäristö Lapinlahdella	26
5	AINEISTO JA MENETELMÄ	27
5.1	Toimintatutkimus	27
5.2	Opetusmateriaali.....	27
5.3	Koulutuspäivien suunnitelma	29
5.4	Koulutuspäivien toteutus	30
5.5	Koulutuspäivien palaute	35
6	POHDINTA.....	37
	LÄHTEET JA TUOTETUT AINEISTOT	40
	LIITE 1: KUTSU KOULUTUSILTAAN	43
	LIITE 2: OPETUSPAKETTI	44
	LIITE 3: PALAUTEKYSELYLOMAKE	48

1 JOHDANTO

Opinnäytetyön aiheena on uuden varhaiskasvatus- ja esiopetussuunnitelman mukaisen monilukutaidon käyttöön ottaminen liikunnan keinoin. Tämä on tärkeää, koska ensimmäistä kertaa varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja esiopetuksen opetussuunnitelma ovat velvoittava normi, jotka määrittävät mitä pitää tehdä. Monilukutaito tulee uutena käsitteenä ja myös laaja-alainen oppiminen on tullut uutena. Tämä opinnäytetyö yhdistää liikunnan ja monilukutaidon yhdeksi kokonaisuudeksi ja on siten osaltaan jalkauttamassa uutta suunnitelmaa käytäntöön. Tämä aihe on todella ajankohtainen ja oman työn kannalta erittäin merkittävää. Opinnäytetyönä tämä on työelämälähtöinen kehittämistehtävä.

Opinnäytetyön tarkoituksena on kehittää uusia toimintatapoja monilukutaidon opettamiseen Lapinlahden varhaiskasvatukseen. Tavoitteena opinnäytetyöllä on päivittää henkilöstön osaamista monilukutaidon alueella tarjoamalla työkaluja opetukseen liikunnan avulla. Tämän toteuttamiseksi luon opetuspaketin, jossa teoriaan peilaten on erilaisia monilukutaidon liikunnallisia tehtäviä. Pidän myös koulutusiltpäivät, jossa perehdytän henkilöstön opetuspaketin mukaiseen toimintaan.

Koulutuksen tavoitteena on harjoitella käyttämään digilaitteita yhdessä uudella tavalla. Monilukutaitoon kuuluu olennaisena osana mediataidot, joista henkilöstö on pyytänyt lisää digilaitteiden käytön koulutusta. Tämä soveltuu hyvin aiheeseen. Koulutuksessa on myös tavoitteena siirtymätilanteiden ja odotteluajkojen hyödyntämisen aiheen mukaisella tekemisellä. Lapinlahti on panostanut liikkuvaan varhaiskasvatukseen, jossa turhia odotuksia ja istumista vältetään. Odotteluhetkiin soveltuu erinomaisesti pedagogisesti suunnitellut pienet oppimistuokiot, jollaisia tarjoan pitämässäni koulutuksessa.

Tekemääni opetuspakettiin heijastuu varhaiskasvatuksen oppimiskäsitys, jossa lapsi nähdään aktiivisena toimijana. Lapset kasvavat, kehittyvät ja oppivat vuorovaikutuksessa toisten lasten, opettajien, eri yhteisöjen sekä lähiympäristön kanssa. Lapset ovat synnynnäisesti uteliaita ja haluavat oppia uutta, kerrata ja toistaa asioita. Opetuspaketissa on jokainen tehtävä erillisenä sivuna, jolloin se on helppo ottaa milloin vain ja toistaa sitä. Henkilöstö voi valita opetuspaketista omaan ryhmään soveltuvia tehtäviä. Oppiminen on kokonaisvaltainen tapahtuma, jota tapahtuu kaikkialla. Oppimisessa yhdistyvät lapsen tiedot, taidot, toiminta, tunteet, aistihavainnot, keholliset kokemukset ja ajattelu. Olennaista oppimisessa on lasten tahdolla ja kehittyvällä taidolla toimia yhdessä sekä luottamuksella omiin mahdollisuuksiinsa oppijana. Oppimista tapahtuu lasten leikkiessä, liikkeessä, tutkiessa, erilaisia työtehtäviä tehden, itseään ilmaisten sekä taiteisiin perustuvassa toiminnassa. Lapset oppivat havainnoidessaan ja tarkkaillessaan ympäristöään sekä jäljitellessään muiden toimintaa. Myönteiset tunnekokemukset, kuten ilo ja uutta luova toiminta, edistävät oppimista. Samalla myönteiset tunnekokemukset innostavat lasta kehittämään omaa osaamista. (Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 16, Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 20.) Liikunta opetusmenetelmänä soveltuu siis käytettäväksi lasten kanssa erinomaisesti.

2 VARHAISKASVATUS

”Varhaiskasvatuksella tarkoitetaan lapsen suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostamaa kokonaisuutta, jossa painottuu erityisesti pedagogiikka” (Varhaiskasvatuslaki 1973, 1§).

Varhaiskasvatuslain (19.1.1973/36) mukaisesti päivähoitoa voivat saada ne lapset, jotka eivät vielä ole oppivelvollisuusikäisiä. Kunta on velvollinen järjestämään oppivelvollisuuden alkamista edeltävänä vuonna esiopetusta. Lapsien on osallistuttava vuoden kestäväan esiopetukseen tai muuhun tavoitteet saavuttavaan toimintaan. Varhaiskasvatuslain mukaista esiopetusta järjestetään päivähoitopaikoissa, erillisissä esiopetusryhmissä sekä koulujen yhteydessä, ja siihen sovelletaan varhaiskasvatuslain lisäksi perusopetuslakia. (Perusopetuslaki 1998, 26a§, 4§; Varhaiskasvatuslaki 1973, 1a§ - 2§.)

Lasten osallistuminen varhaiskasvatukseen vaihtelee perheiden tarpeiden, lasten lakisääteisen oikeuden ja varhaiskasvatuksen järjestäjän päätöksen mukaan. Varhaiskasvatuslain mukaisesti päivähoito on pyrittävä järjestämään hoitopaikassa, joka on lapsien kasvatukselle ja hoidolle sopiva. Hoitoa tulee järjestää sinä vuorokauden aikana, jona perhe sitä tarvitsee. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on mahdollistaa huoltajien osallistuminen työelämään tai opiskeluun. (Varhaiskasvatuslaki 1973, 2§, Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 14, 16.)

Varhaiskasvatuksen järjestäjällä on velvollisuus kertoa huoltajille varhaiskasvatuksen eri toimintamuodoissa, toiminnasta ja tavoitteista. Valtakunnalliset tavoitteet varhaiskasvatukselle on säädetty varhaiskasvatuslaissa. Valtakunnalliset tavoitteet ohjaavat varhaiskasvatuksen perusteiden sekä paikallisten ja lapsen varhaiskasvatussuunnitelmien laadintaa, toteuttamista ja arviointia.

Päiväkodissa järjestetään huoltajalle mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa paikallisen ja yksikkökohtaisen sekä lapsensa yksilöllisen varhaiskasvatuksien suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin. Huoltajien vaikuttamisen mahdollisuus tulee ottaa huomioon paikallisen sekä lasten varhaiskasvatussuunnitelman laatimisessa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 15 - 16.)

Varhaiskasvatuksen tehtävä on edistää yhteistyössä huoltajien kanssa lasten kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä ja oppimista. Varhaiskasvatus on palvelu, joka edistää lasten tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta sekä ehkäisee syrjäytymistä. Lasten osallisuutta sekä aktiivista toimijuutta yhteiskunnassa vahvistetaan varhaiskasvatuksessa opettamalla lapsille erilaisia tietoja ja taitoja. Varhaiskasvatuksen keskeisenä tehtävänä on vahvistaa lapsien myönteistä minäkuvaa ja käsitystä itsestään oppijana sekä edistää lapsien kasvu-, kehitys- ja oppimisedellytyksiä. (Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 12; Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 14.)

Varhaiskasvatuksen perusteissa painotetaan nyt pedagogista osaamista. Pedagogiikka perustuu varhaiskasvatussuunnitelman ja esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määriteltyyn arvoperustaan, käsitykseen lapsesta, lapsuudesta sekä oppimisesta. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2016, 20) mukaan pedagogiikalla tarkoitetaan ”monitieteiseen tietoon perustuvaa, ammatillisesti johdettua ja ammattihenkilöstön toteuttamaa suunnitelmallista ja tavoitteellista toimintaa lasten hyvinvoinnin ja oppimisen toteutumiseksi”. Varhaiskasvatuksen pedagogiikka näkyy toimintakulttuurissa, oppimisympäristöissä sekä kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuudessa. Laadukkaan kokonaisuuden lähtökohtana on, henkilöstön tuntemus oppimisen polun eri vaiheista, niiden keskeisistä tavoitteista, ominaispiirteistä ja käytännöistä. Varhaiskasvatustilain edellyttämä pedagogiikan painottuminen varhaiskasvatuksen kokonaisuudessa edellyttää pedagogista asiantuntemusta sekä henkilöstön yhteistä ymmärrystä parhaasta tavasta edistää lasten oppimista ja hyvinvointia. (Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 14, Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 20.)

Varhaiskasvatusta toteutetaan henkilöstön, lasten ja ympäristön vuorovaikutuksessa. Varhaiskasvatuksessa on kolme ulottuvuutta, kasvatustieteellinen, opetus ja hoito, jotka muodostavat eheän kokonaisuuden arjessa. Näitä ulottuvuuksia voidaan tarkastella erillisinä käsitteellisesti, mutta käytännön toiminnassa ne sulautuvat toisiinsa. Tämä kolminaisuus mahdollistaa kokonaisvaltaisen lähestymistavan lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen edistämiseksi. Kasvatustieteellinen, opetus ja hoito painottuvat eri tavoin eri-ikäisten lasten toiminnassa sekä varhaiskasvatuksen eri toimintamuodoissa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 21.)

2.1 Moninaiset työtavat

”Mediasukupolven opettaminen on täynnä haasteita: miten saada syttymään ihmiset, joita media yrittää jatkuvasti viihdyttää hengiltä?” (Hakkarainen, Bollström-Huttunen, Pyysalo & Lonka 2005, 13).

Nyky-yhteiskunnassa lapset kasvatetaan nopeasti kehittyvään maailmaan, sillä jatkuva muutoksen tila on ainoa pysyvä lähtökohta. Tulevaisuudessa tarvitaan uudenlaisia taitoja työssä ja opiskelussa, joista tärkeintä on oppia uuden tiedon etsintää ja välittämistä sekä yhteisöllisyyden rakentamista ja vuorovaikutuksen luomista. Myös rohkeus kokeilla uutta, oppia virheiden kautta ja itseluottamuksen säilyttäminen sekä kyky kehittyä ja kasvaa ovat uuden yhteiskunnan haasteita ihmisille. (Hakkarainen ym. 2005, 15.)

Varhaiskasvatukselle asetetut tehtävät ja tavoitteet ohjaavat käytettyjen työtapojen valintaa. Työtapojen valintaan vaikuttaa myös lasten ikä, tarpeet, edellytykset ja kiinnostuksen kohteet. Lapsille luontevia oppimisen tapoja ovat toiminnalliset sekä luovuutta ja osallisuutta edistävät työtavat, kuten lasten omaehtoinen ja ohjattu leikki, tutkiminen, liikkuminen sekä taiteellinen kokeminen ja ilmaisu. Toiminnassa hyödynnetään tieto- ja viestintäteknologiaa. Monipuoliset työtavat ovat sekä oppimisen väline, että opettelun kohde. Tämän vuoksi on tärkeää henkilöstön ohjata lapsia kokeile-

maan ja käyttämään erilaisia työtapoja itsenäisesti sekä erikokoisissa ryhmissä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 38.)

Varhaiskasvatuksen eräs työtapana on tutkiva oppiminen, jossa vaalitaan ja kehitetään lasten kekseliäisyyttä ja luovuutta. Työskentelyn yhteydessä lapsia rohkaistaan kyselemään ja ihmettelemään sekä päättämään ja ratkaisemaan ongelmia yhdessä aikuisten ja toisten lasten kanssa. Pedagogisten mahdollisuuksien tunnistamiseen henkilöstöltä edellytetään ammattitaitoa ja herkkyyttä, kuten taitoa havaita lasten aloitteita ja tunnetiloja sekä muuttaa ja suunnata omaa toimintaansa niiden mukaisesti. Pienempien lasten aloitteet, niiden ymmärtäminen ja vastaaminen edellyttävät henkilöstöltä sensitiivistä läsnäoloa ja lapsen hyvää tuntemistausein, koska aloitteet ovat kehollisia ja sanattomia. (Hakkarainen ym. 2005, 13; Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 38.)

Lapsille tulee antaa mahdollisuus tutkia maailmaa kaikilla aisteillaan ja koko kehollaan sekä kokeilla erilaisia työtapoja. Työtapojen vaihteleva käyttö tarjoaa onnistumisen kokemuksia eri-ikäisille ja eri tavoin oppiville lapsille. Työtapojen käytössä hyödynnetään henkilöstön ja lasten osaamista sekä kokeillaan ja kehitetään uusia työtapoja. Monipuoliset työtavat edellyttävät monipuolisia oppimisympäristöjä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 38.)

Lapsille leikissä oppiminen on luontainen luova tapa opetella elämää, tietoja ja taitoja. Leikissä saa ystäviä, kuulutaan ryhmään, opitaan uusia asioita ja osoitetaan omia taitoja. Leikkiessään lapset ideoivat uusia asioita, testaavat ja ratkaisevat niitä sekä tuntevat erilaisia tunteita. Roolileikkien kautta koetaan, millaista on olla joku muu. Aktiivisen leikin avulla lapsi oppii toiminnan, välineiden, paikan, ajan, kielen, sosiaalisten suhteiden, sääntöjen, itsetuntemukseen ja tunteiden hallintaa. Leikin avulla uuden oppimisessa ja vanhan kertaamisessa korostuu tekeminen, kokeminen, näkeminen ja kuuleminen. (Luukannel 2007, 96-97.)

Uusien taitojen oppiminen edellyttää aina harjoittelua ja yrittämistä. Myös epäonnistuminen lisää taitoja ja tietoa. Toistojen määrä opettelussa on tärkeä, kuten myös se miten harjoitellaan. Lapset oppivat tekemällä itse ja seuraamalla muiden oppimisprosessia paremmin, kuin seuraamalla eksperttiä tai opettajaa. Näkemällä toisten virheet ja niiden korjaamisen, herää seuraajilla uusia ajatuksia ja nostaa heidän motivaatiotaan oppia. (Hakala 1999, 68-69.)

Media on yksi oppimisympäristö, jota sekä opetellaan käyttämään, että käytetään opetuksen välineenä. Mediasvatuksen opetusta tarvitaan jo varhaiskasvatuksessa, sillä se on osa perheiden arkea. Median kautta määritellään nykyään itseään ja yhteiskuntaa. Tärkeitä harjoittelukohteita ovat erilaiset median käyttötaidot, mediassa ilmaisun tapojen hallinta ja kriittinen medianlukutaito. Tulevaisuudessa korostuvat taidot etsiä, käyttää ja hallita lisääntyvää informaatiota digitaalimaailmassa. (Kotilainen 1999, 34; Kotilainen & Kivikuru 1999, 14.)

Digitalisaatio luo oppimiselle monia uusia mahdollisuuksia, mutta medialukutaitoa voi opetella ilman teknologiaakin (Kotilainen & Hankala 1999, 43). Varhaiskasvatuksessa voi opetuksessa käyttää luovasti lasten omia tekemiä "laitteita" ja kuvia. Mielikuvitus on rajana mahdollisuuksille toteutuksessa.

Silti on tärkeää harjoitella oikeillakin välineillä toimimista. Lapset voivat esimerkiksi tehdä oman sanomalehtisen, joka ilmestyy kerran puolessa vuodessa tai viikoittain. Siinä voidaan esittää huoltajille lasten näkemyksiä tehdyistä projekteista tai uusista välineistä tai aktiviteetistä. Tai se voilla projektin vaiheiden kuvausta ja tuotoksen esittelyä. Lasten ottamat valokuvat ja piirustukset sekä tekstitykset ovat pääsisältö. Lehtinen voi olla digilehti tai tulostettu vihkonen tai seinäjuliste.

Videointia voi varhaiskasvatuksessa harjoitella, vaikka musiikkivideon tai tanssivideon teolla. Musiikki voi olla itse tuotettua tai taustalla voi olla valmis kappale, mikä "esitetään". Lennokkaita videoita saa, jos lapset itse kuvaavat toisiaan. Lapset ovat yleensä innokkaita esiintyjä ja heidän omia esityksiään voi esittää ryhmälle tai huoltajille vanhempainilloissa tai juhlissa.

Mediakasvatukseen sisältyvät välineet ovat kirjat, sanomalehdet, radio, televisio, CD-soitin, videolaitteet (Blue-ray, DVD), digilaitteet (kamerat, tabletit, videokamerat, digitaaliset valokuvakehykset ja niin edelleen), erilaiset opetusvälineet (esimerkiksi videotykki, älytaulu, dokumenttikamera) sekä tietokone ja älypuhelin erilaisine sovelluksineen ja internetteineen. Myös arkkitehtuuri ja taiteellinen kasvatusta sekä estetiikka kuuluvat osaltaan monilukutaitoon. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on varmistaa, että kaikilla lapsilla on mahdollisuus harjoitella media taitoja ja turvata heidän yhdenvertaisuutensa monilukutaidon hankkimisessa. Ergonomian harjoittelu varhaisessa vaiheessa auttaa lapsia tulevaisuudessa ehkäisemään terveydellisiä ongelmia.

2.2 Varhaiskasvatuksen toimintaympäristö

Innostava toimintaympäristö välineineen saa lapset huomaamattaan liikkumaan ja toimimaan. Aikuisen tehtävänä on toimia mahdollistajana ja turvallisuuden huolehtijana. Olen opetuspaketissani pyrkinyt huomioimaan erilaisten tilojen luovan käytön. Olen laajentanut oppimisympäristön myös päiväkodin/perhepäivähoitajan pihan ulkopuolelle.

Varhaiskasvatuksessa oppimisympäristön on lapsen ikä ja kehitys huomioon ottaen oltava kehittävä, oppimista edistävä sekä terveellinen ja turvallinen. Turvallisuuden edistämisen varhaiskasvatuksessa tulee olla suunnitelmallista ja säännöllisesti arvioitua. Toimitilojen ja toimintavälineiden on oltava asianmukaisia, esteettömyys huomioituna. Oppimisympäristöillä tarkoitetaan fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista ulottuvuutta sekä eri tiloja, paikkoja, yhteisöjä, käytäntöjä, välineitä ja tarvikkeita. Oppimisympäristöt tukevat lasten kehitystä ja vuorovaikutusta, terveen itsetunnon sekä sosiaalisten ja oppimisen taitojen kehittymistä. Oppimisympäristöjä rakennettaessa ja kehitettäessä otetaan huomioon ergonomia, ekologisuus, viihtyisyys ja esteettömyys sekä tilojen valaistus ja akustiikka, sisäilman laatu ja siisteys. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 16, 31.)

Oppimisympäristöjä tulee suunnitella ja rakentaa yhdessä lasten kanssa, siten että ne tukevat lasten luontaista uteliaisuutta ja oppimisen halua sekä mahdollistaa maailman tutkimisen lapselle kaikilla aisteilla ja koko keholla. Oppimisympäristön tulee ohjata lapsia leikkiin, fyysiseen aktiivisuuteen, tutkimiseen sekä taiteelliseen ilmaisuun ja kokemiseen, tarjoten vaihtoehtoja mieluisaan tekemiseen,

monipuoliseen ja vauhdikkaaseen liikkumiseen, leikkeihin ja peleihin sekä rauhalliseen oleiluun ja lepoon. Oppimisympäristöjä suunnitellaan ja kehitetään vahvistamaan yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa, joka mahdollistaa perinteisten sukupuolistereotyyppioiden rikkomisen. Oppimisympäristöissä tuodaan näkyväksi kulttuurista moninaisuutta sekä edistetään lasten kielellistä kehitystä ja kielitietoisuutta. Oppimisympäristöissä näkyvät lasten ideat, leikit ja heidän tekemänsä työt. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 31 - 32.)

Varhaiskasvatuksen oppimisympäristöt muuntuvat joustavasti tarpeen mukaan monenlaiseen pedagogiseen toimintaan erikokoisissa ryhmissä. Pedagogisesti jaettuissa tarkoituksenmukaisissa ryhmissä järjestetty toiminta edistää lasten ja henkilöstön keskittymistä sekä lapsilähtöistä toimintaa. Yhteisesti sovitut säännöt ja toimintatavat auttavat luomaan ilmapiiriltään turvallisen, muita kunnioittavan ja yhteisvastuullisen oppimisympäristön, jossa erilaisten tunteiden näyttäminen on sallittua. Henkilöstö auttaa lapsia tunteiden ilmaisussa ja itsesäätelyssä, ehkäisten ja puuttuen kiusaamiseen välittömästi. Lapsia rohkaistaan kysymään, ja heidän kysymyksiinsä vastataan. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 16, 32.)

Lasten käytössä tulee olla riittävästi monipuolisia ja turvallisia leikki- ja toimintavälineitä, joissa on huomioitava lasten yksilölliset tuen tarpeet. Tieto- ja viestintäteknologian käyttö on monipuolista ja tarkoituksenmukaista. Lasten omien laitteiden, lelujen ja tieto- ja viestintäteknologisten välineiden käytön määrittää varhaiskasvatuksen järjestäjä ja niistä sovitaan erikseen huoltajien kanssa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 32.)

Varhaiskasvatuksen oppimisympäristöjä ovat myös luonto sekä pihat, leikkipuistot ja muut rakennetut ympäristöt, jotka tarjoavat monipuolisia mahdollisuuksia leikkiin ja tutkimiseen, kokemuksia sekä materiaaleja. Luontoa ja muita rakennettuja ympäristöjä hyödynnetään liikunta- ja luontoelämysten ja oppimisen paikkoina. Lasten oppimisympäristöjä ja arkea rikastavat yhteistyö muiden toimijoiden kanssa ja vierailut muun muassa kirjastoon, museoon, kulttuuriperintökohteisiin, teatteriin ja huoltajien työpaikoille. Oppimisympäristöjen suunnittelu luo uuden yhteistyömuodon henkilöstön ja huoltajien välille. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 32.)

Piha-alue on osa rakennusta, joka on kehitetty liikkumiseen ja leikkimiseen. Piha ja lähialueet ovat tärkeitä oppimisympäristöjä, joihin sisältyy sekä rakennettuja että luonnon elementtejä. Lähiö- ja maalaisympäristössä on luonto ja metsä osa lähialueita, kun taas kaupungissa voidaan käydä puistoissa. Pihojen ohella ne tarjoavat elämyksellisen ja kokemuksellisen oppimisen toteutukselle erilaisia mahdollisuuksia, esimerkiksi leikkiin, tutkivaan oppimiseen, liikuntakasvatukseen sekä kotiseutukulttuurin hyödyntämiseen. (Luukannel 2007, 93.)

Metsät ovat olleet Suomessa luontevia oppimisympäristöjä. Niitä on käytetty yleensä biologian, maantieteen, ympäristötiedon, kestävän elämäntavan ja liikunnan opetukseen. Muiden oppiaineiden integroiminen ja vieminen metsään on vain opettajan mielikuvituksesta kiinni. Opetuspaketissani olen sijoittanut metsään ja pihalle esimerkiksi äidinkielen ja matematiikan tuokioita sekä kuvallukutaitoon ja mediakasvatukseen liittyviä tehtäviä. Kaupungissa oppimispaikkoina voivat olla kirjasto, mu-

seo, liikuntapaikat (esimerkiksi jäähalli, jalkapallokenttä, yleisurheilukenttä), leikkipuistot, muistomerkit. Oppimisympäristöksi voi käsittää myös erilaiset yritykset, yhdistykset ja järjestöt. (Luukannel 2007, 98, 100-101.)

Sääkslahden (2015) mukaan lapset ovat fyysisesti aktiivisempia ulkona, koska siellä on enemmän tilaa ja vapautta. Ulkona ei tarvitse varoa, että hajottaa jotakin tai törmää johonkin. Ulkona on mahdollista käyttää välineitä monimuotoisemmin rikkomatta mitään. Metsä tarjoaa monipuoliset mahdollisuudet liikkumiseen ja leikkimiseen. Metsän epätasainen alusta kasvattaa lasten tasapainoa ja vaatii enemmän lihasten voimankäyttöä kuin tasamaalla kulkeminen. Metsästä löytyy luontaisia paikkoja tasapainoiluun, kiipeämiseen, hyppäämiseen sekä heittämiseen. Viheralueet puolestaan innostavat lapsia erilaisiin pallopeleihin ja -leikkeihin. Asfaltoidut alueet kannustavat pallo- ja juoksuleikkeihin sekä juoksemiseen ja hyppimiseen. Asfaltoidut alueet ovat hyvä alusta pihamaalausten tekoon. Kaikki nämä toiminnot kuormittavat lasten elimistöä, jolloin fyysisen aktiivisuuden taso kasvaa ja energiaa kuluu. (Sääkslahti 2015, 133-134.)

3 LIIKUNTA JA MONILUKUTAITO

Perinteisesti lukutaito on käsitetty taidoksi puhua ja kuunnella. New London Group julkaisi vuonna 1996 monilukutaidon pedagogiikan, jossa käyttivät ensimmäisenä painettuna termin monilukutaito. Ulkomailta tutkijat käyttävät monilukutaidosta erilaisia termejä. Näitä ovat monilukutaito, uusi lukutaito, moninkertainen lukutaito sekä monimuotoisuus. (Everett 2006, 11; Luo 2014, 11.)

Monilukutaidon pedagogisen viitekehysten kansainvälisten puolestapuhujien mukaan viitekehystä tarvitaan, koska päätöksenteossa on lisääntynyt merkittävästi moninaisuus ja integraatio. Merkityksiä tehdään yhä monimutkaisemalla tavalla, joissa tekstit liittyvät muun muassa visuaalisuuteen, audioon, tilaan ja käyttäytymiseen. New London Groupin mukaan viestintä sisältää useita moninkertaisia tiloja, kuten äänet, visuaalisuuden, kielellisyyden, eleet, tilan ja multimodaalin. Kress on kuvannut multimodaalin olevan moninkertaista vuorovaikutusta, joita lukutaito ilmaisee kirjoituksen, määlaamisen, puheen, tanssin eleiden, musiikin, kuvien ja veiston avulla. (Everett 2006, 9-10.)

Monilukutaidossa tulkitaan ja tuotetaan erilaisia viestejä. Liikunnan ja kehoa keikuttavien leikkien avulla voidaan havainnoida ja tutustua erilaisiin ympäristössä oleviin muotoihin, merkkeihin tunnuksiin, teksteihin ja kuviin. Lasten lempikirjojen kuvat tai kuuluisat taidekuvat voivat innoittaa liikuntaan tai kuvien avulla voidaan houkuttaa lapset hyppäämään pituutta tai seisomaan käsillään ja harastamaan joogaa. Matemaattiset käsitteet ovat helppo yhdistää leikkiin ja liikkumiseen. Liikunnan avulla jo pienille lapsille voidaan opettaa lajittelua, luokittelua, suuntia, etäisyyksiä, painoja, pituuksia sekä lukumääriä. Lasten leikeistä, liikkumisesta ja hassuista asennoista voidaan ottaa myös kuvia ja tehdä niistä valokuvien tai videon avulla tarina tai sarjakuva. (Pulli 2017, 12, 15-17.)

Monilukutaidot opetusta kehitetään opetettavaksi liikunnan keinoin, koska laaja-alainen oppiminen on uuden varhaiskasvatus- ja esiopetussuunnitelman mukaista. Monia oppiaineita yhdistellään luonteviksi kokonaisuuksiksi ja opetetaan yhdessä erilaisissa ympäristöissä vaihtelevilla välineillä. Laaja-alainen oppiminen perustuu valtioneuvoston asetuksen periaatteelle tarkastella opetusta kokonaisuutena. Laaja-alaisen oppimisen toteutuminen edellyttää suunnitelmallista pedagogista työskentelyä ja tavoitteiden toteutumisen arviointia sekä yhteistyötä varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja perusopetuksen kesken. Laaja-alaisen osaamisen oppiminen tukee lasten valmiutta suuntautua elinikäiseen oppimiseen. Opeteltavia tietosisältöjä enemmän lasten kehittymiseen vaikuttaa, miten varhaiskasvatuksessa työskennellään, miten lasten oppimista ja hyvinvointia tuetaan ja millaisiksi oppimisympäristöt rakennetaan. (Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 16.)

Lasten laaja-alaiselle osaamiselle luodaan pohjaa jo varhaiskasvatuksessa ja se jatkuu läpi elämän. Laaja-alaisella osaamisella opetussuunnitelmissa tarkoitetaan tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon kokonaisuutta. Laaja-alaisen osaamisen kautta lapsi kykenee käyttämään tietoja ja taitoja sekä toimimaan tilanteen edellyttämällä tavalla. Lasten käyttämään tietoon ja taitoon vaikuttavat heidän omaksumat arvot ja asenteet sekä tahto toimia. Osaaminen vahvistuu vähitellen eri tiedon- ja taidonaloihin liittyvässä opiskelussa sekä arjen toiminnassa ja vuorovaikutuksessa. Laaja-alaisen

osaamisen tarve korostuu ympäröivän maailman muuttuessa. Laaja-alaista tiedon- ja taidonalat ylittävää ja yhdistävää osaamista edellytetään nyt ja tulevaisuudessa ihmisenä kasvamisessa, opiskelussa, työnteossa sekä kansalaisena toimimisessa. Laaja-alaisen osaamisen kehittyminen edistää lasten kasvua yksilöinä ja yhteisönsä jäseninä. (Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 16, Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 21.)

Varhaiskasvatukseen lapset jäsentävät maailmaa ja tutustuvat uusiin asioihin kehollisten kokemusten kautta, joten tämä on lapsilähtöinen tapa opettaa. Kehollisen kokemuksen avulla opeteltavien asioiden merkitys ja sisältö konkretisoituvat lapsille. Varhaiskasvatuksessa voidaan tukea esimerkiksi lasten kielen kehitystä nimeämällä muun muassa erilaisia asioita, esineitä, etäisyyksiä tai kehonosia liikkumisen avulla. (Sääkslahti 2015, 99 – 100.)

Liikkuminen parantaa lasten minäkäsitystä, fyysistä pätevyyttä, vireyttä ja luovuutta. Lasten luovuus on kokonaisvaltaista leikkiä ja mielikuvitusta. Mielikuvitusta voidaan käyttää ääneen ajattelussa, puheessa, kuvallisessa ilmaisussa ja musiikissa sekä liikkeissä. Luovuuden ja mielikuvituksen käyttöä voidaan tukea erilaisilla välineillä, jotka innostavat lapsia liikkumaan ja touhuamaan. (Hakala 1999, 103; Sääkslahti 2015, 100 – 101.)

3.1 Monilukutaidon opetus

Lähtökohtana oppimiselle ovat lasten osaaminen, mielenkiinnon kohteet ja aiemmat kokemuksensa. Tärkeää onkin uusien opittavien asioiden yhteys lasten arkeen, kehittyviin valmiuksiin sekä muuhun heidän kokemusmaailmaan ja kulttuuristaan. Oppimista tapahtuu parhaiten lasten voidessaan hyvin ja kokiessaan olonsa turvalliseksi. Myönteiset tunnekokemukset ja iloa omasta toiminnastaan ja itsestään oppijana sekä hyvät vuorovaikutussuhteet edistävät oppimista. Ohjatun toiminnan ja leikin kautta lapset opettelevat tekemään yhteistyötä muiden kanssa sekä asettamaan omalle ja yhteiselle toiminnalle tavoitteita. Lapsille syntyy kokemus ryhmän ja yhteisön jäsenyydestä, kun heitä kuunnellaan, kuullaan ja heidän kanssaan keskustellaan sekä ohjataan heitä ottamaan huomioon toiset. Oppimiseensa lasten tulee saada henkilöstön ohjausta ja tukea. Lapsien innostusta oppimiseen lisää kiinnostava, tavoitteellinen ja sopivasti haastava toiminta. Leikki on lasten oppimiselle merkityksellistä, sillä se on motivoivaa ja iloa tuottavaa toimintaa. Leikkiessään lapset oppivat ja omaksuvat monia taitoja ja tietoa. Varhaiskasvatuksessa on ymmärretty leikin itseisarvo lapselle ja sen pedagoginen merkitys oppimisessa, lasten kokonaisvaltaisessa kehityksessä ja hyvinvoinnissa. Varhaiskasvatuksen tavoitteena on uusien tietojen ja taitojen oppimisen kautta herättää lapsen halu oppia lisää. (Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 16, Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 20 - 21.)

Lasten oppiminen on yksilöllistä, johon vaikuttavat yksilölliset motoriset, kognitiiviset ja sosiaaliset kyvyt ja taidot. Lisäksi oppimiseen vaikuttaa lasten motivaatio ja käsitys itsestään oppijana. Lasten ominaispiirteiden lisäksi itse opetustapahtumalla on merkitystä. Opetustapahtumassa ratkaisevaa lasten oppimiselle on se, onko ryhmän ilmapiiri saatu luotua turvalliseksi, myös opetuksen laatu ja

määrä ovat avainasemassa. Opetuksen sisältö, suunnitelmallisuus, johdonmukaisuus, valitut opetusmenetelmät, opetustyyli sekä palaute ja arviointi sekä joustavuus ovat pedagogisesti erittäin tärkeitä ja painottuvat nykyisen opetussuunnitelman myötä entisestään. (Sääkslahti 2015, 102.)

Tieto- ja viestintätekniset taidot on huomioitu uudessa opetussuunnitelmassa, joka otettiin käyttöön 1.8.2016 esiopetuksessa ja 1.8.2017 varhaiskasvatuksessa. Niissä uutena osa-alueena on monilukutaito, Viestejä voidaan tuottaa ja esittää erilaisissa ympäristöissä ja tilanteissa. Se voi olla sanallista, kuvallista, numeerista tai muita symbolijärjestelmiä tai näiden yhdistelmiä. Monilukutaito on yleisnimitys, joka sisältää erilaisia lukutaitoja, kuten peruslukutaidon, numeerisen lukutaidon, kovalukutaidon ja medialukutaidon. Monilukutaitoon liittyy myös laaja tekstikäsitelmä, jonka mukaan tekstit voivat olla kirjoitettuja, puhuttuja, audiovisuaalisia tai digitaalisia. Varhaiskasvatuksen tehtävä on yhteistyössä huoltajien kanssa tukea lasten monilukutaidon kehittymistä. Henkilökunta kannustaa lapsia tutkimaan, käyttämään ja tuottamaan erilaisia viestejä, joiden avulla opetellaan ilmaisua ja vuorovaikutusta. Niiden herättämiin ajatuksiin ja tunteisiin eläydytään yhdessä lasten kanssa ryhmässä tai kahden kesken. Lasten kovalukutaidon, kirjoittamisen, lukemisen ja numeerisen lukutaidon sekä medialukutaidon kehittymisen tukemisen lisäksi kiinnitetään huomiota lasten kriittisen ajattelun kehittymiseen ja työskentely ergonomiaan. (Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 18.)

Monilukutaito on jokaisen oikeus, sillä se merkitsee mahdollisuutta täysivaltaiseen osallisuuteen ja vastuulliseen osallistumiseen. Se on taitoa ymmärtää ja tulla ymmärretyksi sekä suhtautua maailmaan samaan aikaan avoimesti ja terveen kriittisesti. Monilukutaidon avulla oma ymmärrys ja ajattelu kehittyvät ja ihminen ymmärtää ympäristöään paremmin. Monilukutaito antaa valmiudet arvioida tietoa, väitteitä ja mielipiteitä, tarvittaessa myös haastaa niitä. Keskustelusta ei jää helposti syrjään tai joudu helposti höynäytettäväksi, vaan osaa toimia keskustelussa vastuullisesti. Monilukutaito on kykyä keskustella monenlaisten ihmisten kanssa, ja luovuutta käyttää viestimiseen useita eri välineitä ja keinoja. Kun ymmärtää moninaisuuden ja moniäänisyyden, on avoin erilaisia ihmisiä ja kulttuureita kohtaan ja ymmärtää muiden lähtökohtia. (Monilukutaito.com.)

Monilukutaito on vuorovaikutuksen keskeinen perustaito, jossa opetellaan ymmärtämään moninaisia viestejä ympäröivässä kulttuurissa ja maailmassa. Monilukutaidossa tulkitaan ja tuotetaan erilaisia viestejä muun muassa kirjoitetussa, puhutussa, audiovisuaalisessa tai digitaalisessa muodossa. Pienempien lasten kanssa opetellaan erilaisia käsitteitä nimeämällä asioita ja esineitä. Lapsia innostetaan tutkimaan, käyttämään ja tuottamaan viestejä erilaisissa ympäristöissä. Kehittyäkseen monilukutaitoisiksi lapset tarvitsevat aikuisen mallia. Lisäksi tarvitaan rikasta tekstiympäristöä, lasten tuottamaa kulttuuria sekä lapsille soveltuvia kulttuuripalveluja, kuten elokuvia, leikkiloruja ja musiikkia. (Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 18, Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 23 - 24.)

Eräs monilukutaidon osa-alue on medialukutaito. Siihen oleellisesti liittyvä tieto- ja viestintäteknologinen (TVT) osaaminen on tärkeä kansalaistaito, jonka kehittyminen alkaa jo varhaislapsuudessa ja jatkuu koko elämän ajan. TVT-taitoja tarvitaan lasten ja perheiden arjessa, ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa ja yhteiskunnallisessa osallistumisessa sekä kommunikoinnissa ja asioiden hoitami-

nessa. TVT-taidot ovat osa monilukutaitoa sekä media- ja opiskelutaitoja, joita tarvitaan opiskelussa ja työelämässä. Monilukutaidon osaamisella edistetään lasten kasvatuksellista ja koulutuksellista tason arvoa. Opetuksessa tutustutaan erilaisiin tieto- ja viestintäteknologisiin välineisiin, palveluihin ja peleihin. Tieto- ja viestintäteknologian avulla tuetaan lasten vähitellen kehittyvää kirjoitus- ja lukutaitoa sekä vuorovaikutustaitoja ja oppimisen taitoja. Mahdollisuudet kokeilla ja tuottaa itse edistävät lasten luovan ajattelun ja yhteistoiminnan taitoja. Lapsia ohjataan omaksuma turvallisia ja ergonomisia käyttötaitoja. Varhaiskasvatuksen tehtävä on kotien rinnalla edistää lasten tieto- ja viestintäteknologista osaamista. (Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 18, Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 23.)

Lasten kanssa tutkitaan ja havainnoidaan tieto- ja viestintäteknologian roolia arkielämässä. Aikuisten kanssa lapset tutustuvat varhaiskasvatuksessa erilaisiin tieto- ja viestintäteknologisiin välineisiin, sovelluksiin ja peleihin. Digitaalisesti dokumentoidaan lasten kanssa leikkejä, tutkimuksia, liikkumista sekä taiteellisia kokemuksia. Mahdollisuudet kokeilla ja tuottaa sisältöjä tieto- ja viestintäteknologian avulla itse ja yhdessä muiden lasten kanssa, edistävät luovan ajattelun ja yhteistoiminnan taitoja sekä lukutaidon kehittymistä. Henkilöstö ohjaa lapsia käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa monipuolisesti ja turvallisesti. Monilukutaidon kehittymisen myötä lapsien osallisuus vahvistuu ja samalla lasten maailma avautuu uudella tavalla, jäsentyy ja saa uusia merkityksiä. Monilukutaidon kehittyminen luo perustaa muulle oppimiselle ja opiskelulle. (Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 18, Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 24.)

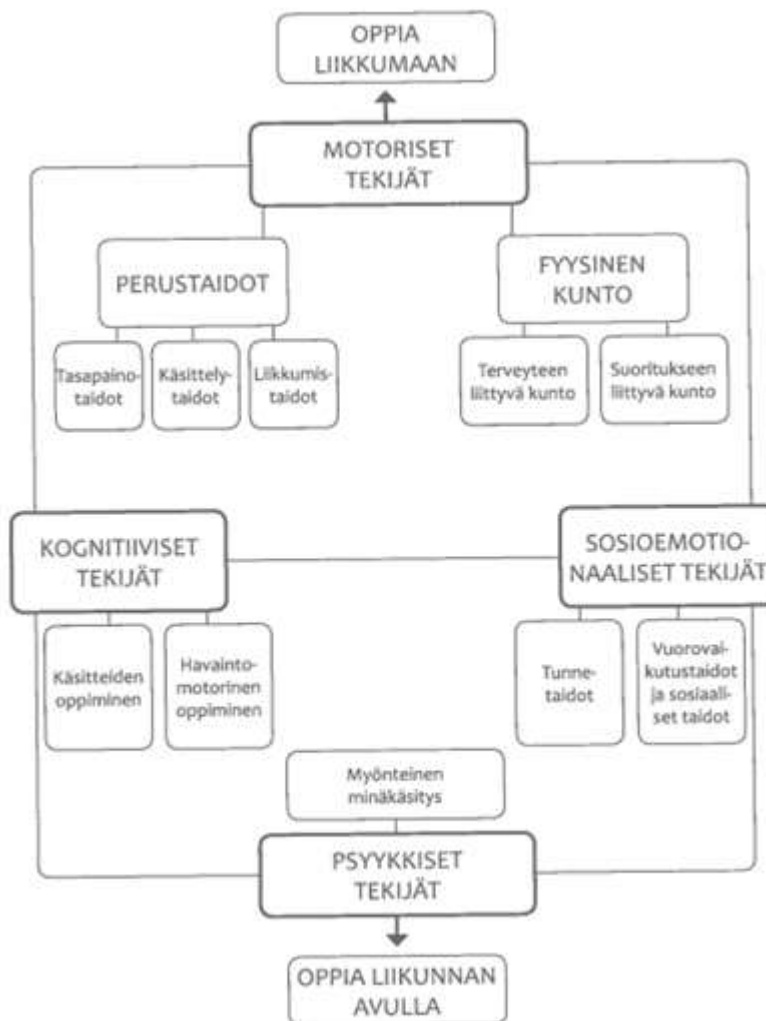
Arjessa mediakasvatus voidaan toteuttaa siten, että lapsia ohjataan havainnoimaan ympäristössä olevaa teknologiaa. Heitä myös rohkaistaan keksimään omia luovia ratkaisuja. Medialukutaitoon liittyy myös olennaisena osana kuvittelemisen kyky sekä kyky asettua toisen asemaan. Mediakasvatuksen päätavoitteena ei ole tieto vaan taito. Mediataidon avulla lapset kokevat osallistuvansa merkityksien luomiseen, itsensä ilmaisemiseen ja tunnistamiseen. Tämä osaltaan lisää lasten aktiivisuutta kansalaisena toimimiseen. Lasten tekemien omien mediaesitysten (sarjakuvat, kuvat tai videot) kautta he ilmentävät omaa elämäänsä ja ympäröivää maailmaa. Median vaikutus jatkuu, vaikka kirja tai TV suljetaankin. Hahmot jatkavat seikkailua lasten leikeissä ja näkyvät pussilakanoissa, pyyhkeissä, astioissa ja vaatteissa. Lapset tarvitsevatkin aikuista ohjaamaan ja tukemaan heitä median käytössä ja tulkinnassa sekä suojaamaan heitä haitallisilta sisällöiltä. (Pentikäinen, Ruhala & Niinistö 2007, 25, 29, 76; Pulli 2017, 16, 18.)

Mediakulttuuri on täynnä kuvia ja ääntä, jotka täydentävät toisiaan. Audiovisuaalisuus onkin pienten lasten arkipäivää, sillä äänet ovat aina läsnä muun muassa luonnossa, kaupungissa, musiikkia ja puhetta. Voimme herkistää itsemme keskittymällä kuuntelemaan erilaisia ympäristön ääniä. Lapsia voidaan harjoittaa äänimaisemien kuunteluun nauhoituksilla, joita sanoitamme tai piirrämmme näkyviksi. (Pentikäinen, Ruhala & Niinistö 2007, 57, 59.) Äänimaisemat ovat luonnollisia tai rakennettuja ympäristöjä, joita voi myös nauhoittaa tai esittää lasten kanssa. Tähän on muutama harjoitus opetuspaketissani.

3.2 Liikuntakasvatus varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatuksen liikuntakasvatuksen tavoitteena on lasten kokonaisvaltaisen kehityksen tukeminen liikunnan avulla sekä luoda lapsille liikunnallisesti aktiivinen elämäntapa. Lasten liikunta tukee heidän sosioemotionaalista kehitystään. Lapsille liikunta on oman kehon käyttämistä, omaan itseensä tutustumista ja oman tahdon toteuttamista sekä heittäytymistä ajan virtaan, tunteiden runsauteen ja monipuolisiin kokemuksiin. Liikunnassa lapsi tuottaa liikkeen itse ja tarvitsee kognitiivisia toimintoja asentojen säilyttämiseen sekä lihashermostojärjestelmän aktiivista toimintaa. Liikunnassa lasten motoriset taidot harjaantuvat liikkeessä ja tasapainoilla. Monipuolinen liikkuminen kehittää lasten liikuntataitoja, jolloin lapset etsivät vaativampia taitoja ja temppeja haastaakseen itsensä. Onnistumisen kokemukset ja oivaltamisen riemu tuottavat lapselle iloa ja halun saada niitä lisää. Vähitellen lapsille muodostuu liikunnallinen elämäntapa, jossa lapset omaehtoisesti hakeutuvat fyysisesti aktiiviseen toimintaan. (Sääkslahti 2015, 141-142, 151.)

Varhaiskasvatuksessa arvostetaan terveellisiä, turvallisia ja liikunnallisia elämäntapoja, joten siellä liikutaan monipuolisesti sisällä ja ulkona sekä vältetään pitkäkestoista istumista. Päivän aikaan tarjotaan mahdollisuus rauhoittumiseen ja lepoon. Arkeen luodaan toiminta, jossa voi olla kiireettömästi keskittymistä edistävässä ympäristössä. Selkeä, suunnitelmallinen ja joustava päivän rakenne edistää hyvinvointia. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 31.)

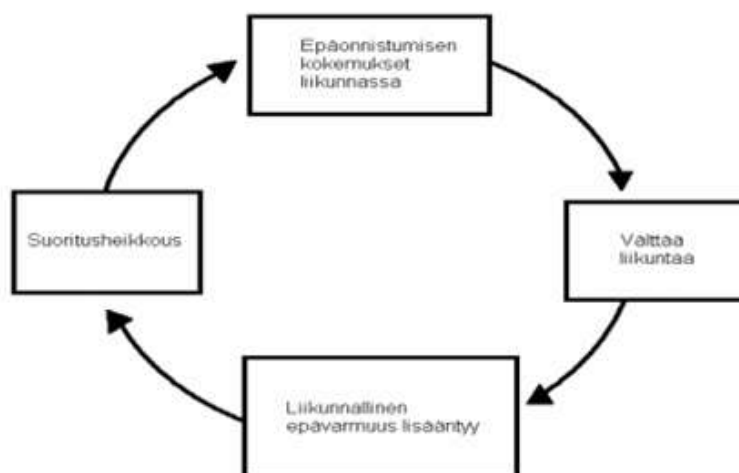
KUVIO 1. Varhaiskasvatuksen liikunnan tavoitteet (Sääkslahti 2015, 16).

Varhaiskasvatuksen tavoitteena on innostaa lapsia monipuoliseen liikuntaan ja liikunnan ilon kokemiseen. Liikuntakasvatuksen tulee olla lapsilähtöistä, säännöllistä ja monipuolista sekä tavoitteellista. Lapsia kannustetaan liikunnallisiin leikkeihin kaikkina vuodenaikoina sisällä ja ulkona. Ohjatun liikumisen lisäksi huolehditaan lapsien mahdollisuudesta riittävään omaehtoiseen päivittäiseen liikuntaan. Varhaiskasvatuksen tavoitteena on myös monipuolisen ja suunnitelmallisen liikunnan avulla tukea lapsia keskittymään, luottamaan itseensä, pystymään hillitsemään itsenä, saavuttamaan koulukypsyyden sekä pystymään abstraktiin ajatteluun ja päättelyyn (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 46, Sääkslahti 2015, 96.)

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on lasten kehontuntemuksen ja -hallinnan sekä motoristen perustaitojen kehittäminen. Motorisia perustaitoja ovat esimerkiksi tasapaino-, liikkumis- ja välineenkäsittelytaidot. Liikkumisessa hyödynnetään eri aisteja sekä erilaisia välineitä, joiden materiaalit vaihtelevat ja jotka innostavat liikkumaan. Lasten tulee saada kokemuksia yksin, parin ja ryhmän kanssa liikkumisesta, jossa liikkuminen vaihtelee luontevasti kestoaltaan ja nopeudeltaan. Liikuntakokemuksia lapsille luodaan erilaisilla liikuntaleikeillä, kuten perinteisillä pihaleikeillä sekä satu- tai musiikkiliikunnalla. Myös eri vuodenaikojen tyyppilliset tavat ulkoilla ja liikkua tukevat lasten kokemuksellisuuden kehittymistä. Säännöllisellä ja ohjatulla liikunnalla on tärkeä merkitys lasten kokonaisvaltaiselle kehitykselle ja motoriselle oppimiselle, jonka vuoksi lasten motoristen taitojen suunnitelmallinen havainnointi on tärkeää. Henkilöstön tulee suunnitella päivän rakenne sekä toiminnan sisällöt sellaiseksi, että lapset voivat monipuolisesti liikkua eri tilanteissa sisä- ja ulkoympäristössä. Liikuntavälineiden tulee olla lasten käytettävissä koko ajan, huomioiden liikuntavälineiden ja käytön turvallisuus. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 46.)

Liikkuminen luo lapsille mahdollisuuden oppia monia uusia taitoja. Kaikenlainen kehon liike voidaan lukea liikunnaksi. Alle kouluikäisten lasten kehityksessä liikkeen puutuessa lapsilta jää moni asia kokematta ja oppimatta. Liikuntataitojen oppiminen heijastuu lapsien itsetuntoon ja oman pätevyyden kokemiseen. Liikuntataitojen puute tai heikkous voi johtaa syrjään vetäytymiseen tai syrjään joutumiseen kaveriporukassa tai leikissä. Se voi johtaa kielteiseen noidankehään, jossa liikuntakokemusten määrä vain vähenee. Positiivisesti kääntäen myönteiset liikuntakokemukset ehkäisevät joutumasta noidankehään. (Rintala, Ahonen, Cantell & Nissinen 2005, 5.)

KUVIO 2. Noidankehä
(Zimmer 2002, 47.)

Alle kouluikäisillä lapsilla on sisäsyntyinen tarve liikkua ja leikkiä. Se ajaa lapsia kehittymään paremmiksi ja itsenäisemmiksi. Lapset lähtevät herkästi mukaan toisten leikkeihin ja yhteisiin puuhiin. Tätä motivaatiota aikuisten tulee pitää yllä turvaten kaikille tasa-arvoinen ja yhdenvertainen sekä sosiaalisesti turvallinen leikki- ja liikuntailmapiiri. Henkilökunnan tulee tiedostaa omat asenteensa, sillä "aikuiset ovat erittäin kekseliäitä hillitsemään lasten liikkumisen halua". (Sääkslahti 2015, 110.)

3.3 Motorinen kehitys 1 – 6 vuotiailla

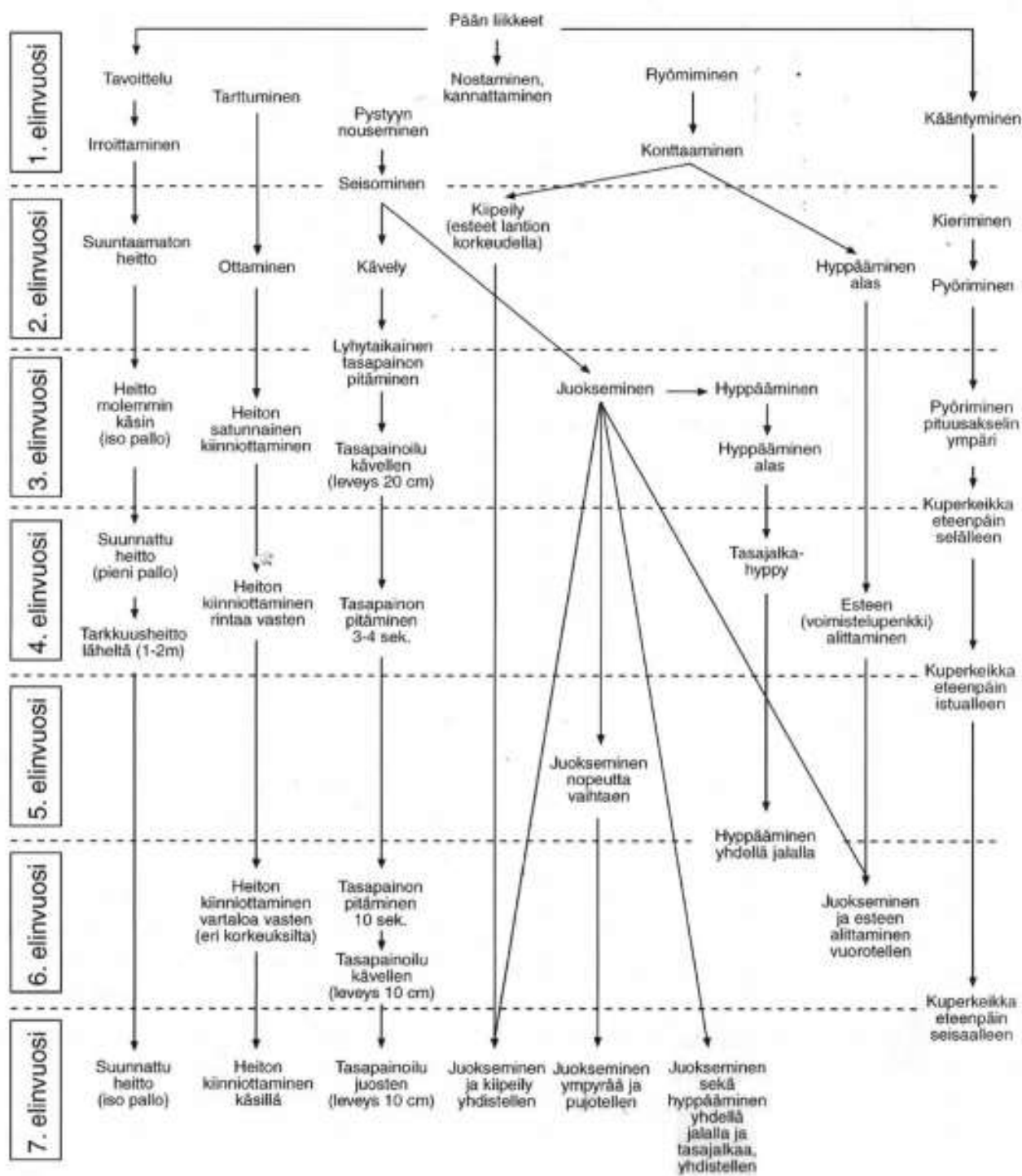
"Liikkuminen ja motorinen kehitys ovat olennainen osa lapsen kokonaiskehitystä" (Rintala ym. 2005, 5).

Motorinen kehitys on prosessi, joka alkaa lapsen tahdonalaisen liikkumisen oppimista ja jatkuu motoristen taitojen laadullisena kehittymisenä. Motoriikan kehitys määritellään jatkuvaksi muutokseksi, jossa lapset aktiivisesti ympäristön kanssa eriyttää ja erilaistaa liikunnallista käyttäytymistään. Eriyttäminen noudattaa tiettyjä lainalaisuuksia, joiden mukaan motorinen kehitys etenee päästä jalkoihin ja keskeltä raajoihin sekä kokonaisvaltaisista liikkeistä eriytyneihin. Motorisia perustaitoja ja niiden yhdistelmiä ihminen tarvitsee läpi elämän selviytyäkseen itsenäisesti arkielämän edellyttämistä motorikkaa vaativista haasteista. (Sääkslahti 2015, 51, 56, Zimmer, 2002, 58.)

Pystyasentoon nousseen ja kävelemään oppineen yksi vuotiaiden lasten liikkumasäde laajenee. Heitä ei ole enää sidottuna aikuisen apuun, mikä lisää heidän itsenäisyyttään. Yksi vuotiaiden itsenäisyys ilmenee lähinnä motorisissa toiminnoissa. Juuri opitut kävely ja juokсутaidot kohentuvat huomattavasti ja muokkautuvat uusiksi taidoiksi. Heidän taitonsa näyttävät vielä kulmikkailta ja epätauloudellisilta, koska koordinaatiokyky ei ole vielä kehittynyt. Ensimmäisten vuosien motorinen kehitys on huima. Missään muussa ikäluokassa ei omaksuta yhtä määrää motorista kehittymistä yhtä lyhyessä ajassa. (Zimmer, 2002, 59, 61.)

Lapsien kasvaessa liikkumismuodot eriytyvät ja kohenevat karkeamotorisesta hienomotoriseen osaamiseen. Motorisen kehityksen nopea eteneminen näkyy lapsissa suoritusten määrällisenä lisääntymisenä, liikekulkujen laadullisena kohentumisena ja eri tilanteiden soveltamiskyynä. Lapset osavat 4-6 vuotiaana myös yhdistellä perusliikuntamuotoja, kuten juoksemisen ja hyppäämisen. Esikouluikässä tulee uusi nopean motorisen kehityksen vaihe, kun heissä kasvaa leikin ja liikunnan tarve, uteliaisuus, tarmokkuus sekä halu oppia ja kokea uutta. (Zimmer, 2002, 62 - 63.) Jokaisen lapsen kehitys on yksilöllistä, mutta etenee samojen vaiheiden läpi. Oppiminen edellyttää ympäristön viirikkeitä.

Seuraavassa kuviossa on Rothin (1982) empiirisen tutkimuksen perusteella kehittämä kaavio, jossa havainnollistetaan liikkumisen perusmuotojen ja niiden yhdistelmien kehitys (Zimmer, 2002, 59).

KUVIO 2. Perusliikkeiden kehitys (Zimmer 2002, 60).

3.4 Fyysisen aktiivisuuden suositukset lapsille

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteita täydentävänä asiakirjana on Varhaiskasvatuksen liikunnan suositukset (2005), jossa erityisesti liikunnan fyysistä aktiivisuutta korostetaan. Fyysisellä aktiivisuudella tarkoitetaan erilaisia ja kuormittavuudeltaan eritasoisia liikunnan tapoja. Varhaiskasvatuksessa fyysistä aktiivisuutta ovat esimerkiksi leikkiminen sisällä ja ulkona, retkeily sekä ohjatut liikuntatuokiot. Riittävä fyysinen aktiivisuus on tärkeää lapsien terveille kasvulle, kehitykselle, oppimiselle ja

hyvinvoinnille. Fyysisen aktiivisuuden tulee olla luonteva osa lapsen päivää. Ryhmässä liikkuminen kehittää lasten sosiaalisia taitoja, kuten vuorovaikutus- ja itsesääätelytaitoja. Lapsia innostetaan liikkumaan huoltajien kanssa myös vapaa-ajalla erilaisissa tiloissa ja ulkona erilaisissa olosuhteissa. (Sääkslahti 2015, 147; Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 46.)

Fyysisesti aktiiviset lapset leikkivät ja liikkuvat paljon, samalla parantaen heidän toimintakykyään ja kuntoaan. Fyysisesti aktiivisten lasten taidot kehittyvät muihin verrattuna paremmin, esimerkiksi monipuolisempina liikuntataitoina. Tähän vaikuttaa se, että lapset oppivat paremmin touhutessaan ja liikkuessaan omaehtoisesti kuin vain aikuisten ohjauksessa. Kasvattajien pedagogisilla ratkaisuilla on paljon merkitystä siinä, miten lasten fyysisen aktiivisuuden kokonaisuutta lisätään varhaiskasvatuksessa. Ohjattujen liikuntatuokioiden määrä ja omaehtoisen toiminnan tilaisuudet tukevat lasten motoristen taitojen kehitystä. (Sääkslahti 2015, 75.)

Lasten liikuntakokemukseen vaikuttaa suurelta osin miten kannustavia, ja sallivia aikuiset ovat. Tutkimisen ja kokeilemisen salliva ympäristö lisää rakennusosia lapsen luovuuden, mielikuvituksen, havaitsemisen, muistamisen ja kielen kehitykselle. Suomessa varhaiskasvatuksen liikuntasuosituksen mukaisesti alle kouluikäisten lasten tulisi joka päivä liikkua reippaasti vähintään kolme tuntia. Reipas liikunta tarkoittaa fyysistä aktiivisuutta, jossa hengästyy. Suositus ei tarkoita kolmea peräkkäistä tuntia liikuntaa, vaan useita aktiivijaksoja päivän aikana, josta kertyy fyysinen kokonaisaktiivisuus. Alle kolmevuotiaiden lasten elimistö ei vielä ole valmis, joten he eivät hengästy. Heidän suositeltu fyysisen aktiivisuutensa määrä täyttyy päivittäisestä liikuntamahdollisuuksien määrästä. Liikkuminen on lapsille yhtä tärkeää kuin lepo ja monipuolinen ravinto. (opetus- ja kulttuuriministeriö 2016:21, 9; Sääkslahti 2015, 91-92, 131 – 132.)

Varhaiskasvatuksen tulee suositusten mukaan tarjota päivittäin lapsille mahdollisuutta harjoitella motorisia perustaitoja monipuolisesti eri ympäristöissä. Joka viikko tulisi lapsille järjestää yksi tavoitteellisesti suunniteltu ohjattu liikuntatuokio sisällä ja yksi ulkona. Omaehtoiseen liikkumiseen lapsia tuetaan luomalla liikuntaan houkutteleva ympäristö sekä liikkumista innostavilla välineillä. Lapsille tulee opettaa turvallisen liikkumisen tapoja eri ympäristöissä. (Sääkslahti 2015, 147-148.)

3.5 Fyysisen aktiivisuuden suositukset kansainvälisesti

Tässä osiossa käyn läpi muutaman valtion fyysisen aktiivisuuden suositukset. Rajasin kaikissa suosituksen vastaamaan Suomalaisen varhaiskasvatuksen ikäluokkaa. Muutamissa maissa, kuten Kanadassa ja Brunei Darressalamissa, fyysisen aktiivisuuden suositukset alkoivat vasta viidestä vuodesta. Brunei Darressalamissa oli fyysisen aktiivisuuden suosituksiin kirjattu myös ohjeita huoltajille ja lasten kanssa työskenteleville, miten he auttavat lasta liikkumaan ja olemaan aktiivinen.

YHDYSVALLAT

Yhdysvaltain hallituksen terveys ja henkilöstöosasto on tehnyt ”Physical activity guidelines for Americans”, jossa lapsille suositellaan vähintään 60 minuuttia fyysistä aktiivisuutta päivittäin. Fyysinen aktiivisuus on heidän mukaansa kehon liikettä, jossa lihakset tekevät työtä ja se vaatii lepoa enemmän energiaa. Fyysinen aktiivisuus vaihtelee vähäisen aktiivisuuden (rento kävely, kevyt nostelu), kohtalaisen aktiivisuuden (jooga) ja tehokkaan intensiteetin (juoksu) välillä. (Gottfried & Le 2017, 139-140, 147.)

Suosituksen mukaan lapsilla tulisi olla päivittäin 60 minuuttia harjoitteita, jotka sisältävät aerobista, lihaksia voimistavia ja luita voimistavia osioita. Voimakkuudeltaan tehokasta harjoittelua tulisi olla vähintään kolmena päivänä viikossa. Aerobista harjoitteista tulisi olla suurin osa voimakkuudeltaan kohtalaisia tai tehokkaita. Suosituksen mukaan on tärkeää rohkaista lapsia osallistumaan fyysisiin aktiivisuuksiin, jotka soveltuvat heidän ikäänsä, ovat nautittavia ja tarjoavat vaihtelua. (U.S. Department of Health and Human Services 2008, 9.)

Lapset tekevät usein lyhyitä harjoitteita, mutta nekin otetaan huomioon aktiivisuudessa. Aerobisessa harjoittelussa lapset rytmisesti liikuttavat isoja lihaksiaan, esimerkiksi juoksu, hyppiminen, hyppynarulla hyppiminen, uinti, tanssiminen ja pyöräily. Aerobinen aktiivisuus lisää sydän ja hengityselinten kuntoa. Lihaksia voimistavissa harjoituksissa lihakset tekevät töitä. Niitä vahvistaakseen pitää tehdä enemmän kuin vain kotitöitä. Lihasten kuormittamiseen lapsille suositellaan leikkilisiä harjoituksia, joita voi tehdä leikkikentän välineillä. Lihaskuntoa kasvattaa myös puissa kiipeily ja köydenvetokilpailu. Luita vahvistavissa harjoitteissa tuotetaan voimaa luista, joka edistää luiden kasvua ja lujuutta. Tämä voima syntyy tavallisesti iskun vaikutuksesta maahan. Näitä harjoitteita ovat esimerkiksi juokseminen, hyppynarulla hyppiminen, koripallo, tennis ja ruutuhyppely. (U.S. Department of Health and Human Services 2008, 27.)

Yhdysvalloissa on todettu, että varhaiskasvatus on erittäin tärkeää aikaa, kun halutaan muovata lapsen hyvinvointia lyhyellä ja pitkällä aikavälillä. Vuonna 2011 varhaiskasvatukseen piirissä oli 77% lapsista. (Ansari & Purtell 2016, 23.) Yhdysvalloissa on ongelmana lasten ja nuorten liikalihavuus, johon on pyritty vaikuttamaan jo varhaiskasvatuksessa tarjoamalla terveellisen elämäntavan ja liikunnan mallia. Sen toivotaan kantavan myöhempään elämään positiivisesti. Päiväkoti-ikäisistä lapsista yli 29% on ylipainoisia ja 14% on lihavia. Lasten lihavuudenhoitoon on panostettu valtion taholta, koska lasten ylipainoisuus on kolminkertaistunut viimeisinä kolmena vuosikymmenenä. Tutkimuksissa on todettu lihavuuden vaikuttavan lasten fyysiseen ja sosiaalisemotionaaliseen terveyteen. Tehokkaampaa terveydenhoitoa on suunnata työ ennaltaehkäisyyn ja lapsuuden lihavuuden interventioon. (Gottfried & Le 2017, 138.)

AUSTRALIA

Australian hallituksen suositus "Australia's Physical Activity and Sedentary Behaviour Guidelines" koostuu pitkän päivän tehdyistä harjoitteista. Kaikki aktiivisuus lasketaan mukaan kokonaisuutena. Jokaiselle ikäryhmälle on oma suositus. Aktiivisuuden suositukseen on lisätty liikkumattomuuden minimoimiseen suositukset, ruutuajan pituus sekä uniaika. (Australian government 2017.)

Vauvojen (alle 1 vuotta) fyysisen aktiivisuuden suositus koostuu valvotusta lattialla leikkimisestä. Heille, jotka eivät vielä liiku, riittää 30 minuuttia "maha-aikaa", joka sisältää kurkottelua, vetämistä, työntämistä ja tarttumista. Ryömiviä rohkaistaan levittämään reviiriään aina valveilla ollessaan. Liikkumattomuudesta suositus on vain yksi tunti autossa turvaistuimessa, vaunussa tai tuolissa istuen. Vauvojen ei tarvitse katsella TV:tä tai käyttää muita mediavälineitä. Heille suositellaan ennemminkin lukemista, laulamista, palapelejä ja tarinankerrontaa. Uniajasta suosituksissa 0-3 kuukautisten tulisi nukkua hyvänlaatuista unta 14-17 tuntia, 4-11 kuukautisten vauvojen tulisi nukkua hyvin 12-16 tuntia. Uniaikaan lasketaan päiväunet. (Australian government 2017.)

Taaperoiden (1-2 vuotta) tulisi viettää vähintään 180 minuuttia päivässä erilaisissa fyysisissä aktiviteeteissä, kuten juoksussa ja hyppimisessä. Liikkumattomuus aika on heilläkin rajoitettu yhteen tuntiin. Alle kaksi vuotiaalle ei suositella ruutu-aikaa (TV ja muut mediavälineet) ollenkaan. Yli kaksi vuotta saavat katsella ruutua korkeintaan tunnin vuorokaudessa. Myös heille suositellaan lukemista, laulamista, palapelejä ja tarinankerrontaa. Uniajaksi suositellaan 11-14 tuntia hyvänlaatuista unta. Myös päiväuniaika lasketaan mukaan. (Australian government 2017.)

Päiväkoti-ikäisten (3-5 vuotta) tulisi saada vähintään 180 minuuttia erilaista fyysistä aktiivisuutta, josta 60 minuuttia on energistä leikkiä. Energiseen leikkiin kuuluu juokseminen, hyppiminen, potkiminen ja heittäminen. Heilläkin liikkumattomuus on rajattu tuntiin lastenrattaissa tai auton istuimessa sekä muutenkin välttämään istumista pitkiä aikoja. Liikkumattomuus aikoina myös tätä ikäryhmää tulisi huoltajien rohkaista lukemaan, laulamaan, tekemään palapelejä sekä kertomaan tarinoita. Uniajaksi suositellaan 10-13 tuntia hyvän laatuista unta vuorokaudessa. (Australian government 2017.)

ISO-BRITANNIA

Iso-Britanniassa hallituksen sosiaali- ja terveysministeriö on tehnyt vuonna 2011 "UK physical activity guidelines", jossa kootaan yhtenäiseksi paketiksi entiset käytänteet, joita oli vain kouluikäisille. Nyt tehtiin myös varhaiskasvatuksen tavoitteet. Ennen Englannissa oli suositus 60 minuuttia vähintään kohtalaista fyysistä aktiivisuutta päivittäin. Vähintään kahdesti viikossa tuli olla luita ja lihaksia vahvistavaa sekä joustavuutta lisääviä harjoitteita. Skotlannissa tuli olla 60 minuuttia kohtalaista aktiivisuutta useampana päivänä viikossa. Walesissa taas 60 minuuttia kohtalaista fyysistä aktiivisuutta vähintään viitenä päivänä viikossa. Pohjois-Irlannissa tuli olla vähintään 60 minuuttia kohtalaista fyysistä aktiivisuutta joka päivä. Mallissa päätettiin hyödyntää Australian fyysisen aktiivisuuden suosituksia. (Reilly, Okely, Almond, Cardon, Prosser & Hubbard 2010, 4.)

Hallituksen raportin mukaan varhaiset vuodet ovat yksi kriittisimmistä ajanjaksoista, jolloin luodaan pohja liikunnallisuudelle. Varsinkin ensimmäisten viiden vuoden aikana, leikkiin perustuvaa fyysistä aktiivisuutta on edistettävä, rohkaistava ja tarjottava. Fyysisen aktiivisuuden oppiminen alle viisivuotiaana luo pohjaa myöhemmälle oppimiselle koulussa. Tutkijaryhmä on huolissaan lasten tavanomaisen liikunnan tasosta ja liikkumattomuudesta sekä lisääntyvästä vaatimuksesta saada pienten lasten parissa työskenteleville tahoille fyysisen aktiivisuuden ohjeistus. (Reilly ym. 2010, 5)

Iso-Britannian fyysisen aktiivisuuden suosituksen mukaan fyysiseen aktiivisuuteen tulisi rohkaista kaikkia syntymästä lähtien. Hallitus on tehnyt omat suositukset lapsille, jotka eivät vielä kävele. Varsinkin ryömintävaiheessa olisi hyvä välttää istuttamista ja paikoillaan oloa. Vesi-aiheiset aktiviteetit yhdessä vanhempien kanssa ovat turvallinen harjoitteluympäristö. Myös lattialla ”maha-aika”, jossa lapsi voi touhuta vapaasti pyörien ja kurkotellen tavaroita on fyysisesti aktiivista aikaa. Lattialla ja vedessä leikkiminen rohkaisee lapsia käyttämään lihaksia ja luomaan sosiaalisia ja tunteellisia siteitä. (GOV.UK (Factsheet 1) 2011, 1.)

Kävelemään opittuaan lapsille pitäisi tulla päivässä vähintään 180 minuuttia eli kolme tuntia fyysistä aktiivisuutta. Iso-Britannian varhaiskasvatuksessa olevat lapset käyttävät noin 120 – 150 minuuttia fyysiseen aktiivisuuteen, joten kotona pitäisi vielä lisätä 30 – 60 minuuttia aktiivisuutta päivässä. Alle viisi vuotiailla voi aktiivisuuteen liittää liikkeitä, jotka liikuttavat suuria lihaksia (jalkoja, takamusta, olkapäitä ja käsivarsia) sekä kehon siirtämiseen paikasta toiseen. Myös energinen leikkiminen, kuten kiipeilytelineillä kiipeily tai pyörällä ajaminen sekä energisemmät lajit, kuten juokseminen ja hippaaminen ovat tämän ikäisille hyviä aktiivisuuden muotoja. Alle viisi vuotiaan hyödyt fyysisestä aktiivisuudesta saadaan, kun liikutaan vähintään 180 minuuttia päivässä. Se parantaa sydän- ja verisuonten sekä luiden terveyttä, ylläpitää tervettä painoa, tukee oppimista ja sosiaalisia taitoja sekä kehittää liikkumista ja koordinaatiokykyä. (GOV.UK (Factsheet 2) 2011, 1.)

4 LAPINLAHDEN VARHAISKASVATUS

Lapinlahti on lähellä luonto oleva liikunta- ja taidepitäjä, jonka piirteet näkyvät painotuksina kunnan varhaiskasvatus- ja esiopetussuunnitelmissa. Niissä korostetaan lasten arkiliikuntaa ja toiminnallisuutta. Varhaiskasvatus hyödyntää paikallista kulttuuritarjontaa sekä lähellä olevaa luontoa monipuolisesti. Kirjasto on varhaiskasvatuksen yksi tärkeä oppimisympäristö. (Lapinlahden varhaiskasvatussuunnitelman luonnos 2017.)

Lapinlahden kunnan järjestää päivähoidon päiväkodeissa, perhepäivä- tai ryhmäperhepäivähoidossa. Vuorohoidon järjestetään Lapinlahden taajamassa Muksulan päiväkodissa ja Varpaisjärven taajamassa Varpaisjärven päiväkodissa. Esiopetusta järjestetään päiväkodeissa Alapitkällä, Nerkoolla, Rovastilassa ja Varpaisjärvellä sekä yhdysluokkaopetuksena Martikkalan ja Paloisten kouluilla. Lapinlahden kunnassa työskentelee 26 perhepäivähoitajaa omilla kodeillaan ja lisäksi perhepäivähoitoa järjestetään ryhmäperhepäiväkodeissa. (Lapinlahden kunta 2018.)

Monilukutaitoa Lapinlahdella pyritään jatkuvasti kehittämään ja ottamaan huomioon toiminnan suunnittelussa. Monilukutaidossa lähtökohtana on monipuolisuus ja mediakasvatuksen tuominen osaksi varhaiskasvatuksen arkea. Tavoitteena on mahdollistaa lapsille iänmukaiset mediankäyttötaidot aikuisen opastuksella. (Lapinlahden varhaiskasvatussuunnitelman luonnos 2017.)

4.1 Liikuntakasvatus Lapinlahdella

Lapinlahden varhaiskasvatuksessa panostetaan toiminnallisuuteen ja arkiliikunnan lisäämiseen sekä leikin merkitykseen korostamiseen lasten oppimisessa. Varhaiskasvatuksen oppimiskäsitys pohjautuu tekemiseen ja liikkeeseen, jossa lasten omaehtoista liikkumista ja liikunnallisia toimintatapoja tuetaan sisällä ja ulkona. Liikunnallisia toimintatapoja Lapinlahdella on harjoiteltu Valon ”Ilo kasvaa liikkuen” – ohjelmassa, jossa kaikki varhaiskasvatuksen kunnalliset yksiköt ovat olleet mukana. Valtakunnallisen liikuntaohjelman tavoitteena on, että jokaisella lapsella tulee olla päivittäinen mahdollisuus liikkumiseen ja liikunnan iloon. Lapinlahdella uskotaan, että liikunta ja motoriset taidot auttavat muiden taitojen oppimisessa. Sen vuoksi varhaiskasvatuksen toiminnan suunnittelussa huomioidaan fyysisen aktiivisuuden suositus. Toiminta suunnitellaan siten, että se ei sisällä pitkiä istumisia ja liikuntaa olisi mukana kaikessa toiminnassa ja kaikenkokoisissa tiloissa. Liikuntapaikkoja on päiväkotien lähiympäristöissä runsaasti ja niitä hyödynnetään. Lapinlahdella etäisyydet ovat pääsääntöisesti lyhyitä ja ne pystytään usein liikkumaan jalkaisin. Ulkoillessa järjestetään ohjattua liikuntaa päivittäin ja sisätiloissa tuetaan lasten omaehtoista liikkumista ja liikunnallisia toimintatapoja. (Lapinlahden varhaiskasvatussuunnitelman luonnos 2017.)

Lapinlahdella varhaiskasvatuksen lasten arkiliikuntaa lisätään erilaisten projektien ja kampanjoiden kautta esimerkiksi osallistumalla Varpaat-vauhtiin kampanjoihin, Valon ilo kasvaa liikkuen- ohjelmaan ja liikuntakummitoimintaan. Liikuntakummi vieraillee lasten luona innostaen lapsia liikkumaan. Uute-

na projektina kunnassa alkaa Seinäjoen mallin mukainen Lihavuus laskuun -ohjelma. (Lapinlahden varhaiskasvatussuunnitelman luonnos 2017.)

4.2 Toimintaympäristö Lapinlahdella

Lapinlahden varhaiskasvatuksessa pyritään pitämään ilmapiiri kiireettömänä ennakoimalla tulevia siirtymävaiheita ajoissa, minimoimalla siirtymävaiheiden määrää ja aikuisen rauhallisella puhetyylillä. Varhaiskasvatuksessa lisätään aikaa lapsille rakentaa pitkäkestoisia leikkejä ja mahdollisuuksia leikkiä ja työskennellä rauhassa. Leikkitaitojen kehittämistä lapsilla pyritään vahvistamalla aikuisten roolilla leikin eteenpäin viejänä ja rikastajana. Leikkien avulla lasten oppimismahdollisuudet lisääntyvät. (Lapinlahden esiopetussuunnitelma 2016, 19.)

Lapinlahdella muokataan oppimisympäristöä lasten omaehtoisen ja ohjatun liikkumisen mahdollistajaksi. Arkiympäristön mahdollisuuksia liikkumisen lisäämiseksi hyödynnetään ja vähennetään turhia rajoituksia lasten liikkumiselle, esimerkiksi penkkien alle voi ryömiä, huonekaluista voi rakentaa jumpparatoja ja tehdä majoja. Liikuntavälineistö on lasten käytettävissä jatkuvasti myös muissa tiloissa kuin salissa. Aikuiset tehtävä on aktivoida lapsia liikkumaan antamalla lasten käyttöön erilaisia liikuntavälineitä sekä luomalla lisää liikuntamahdollisuuksia arkiympäristöön ja siirtymätilanteisiin (esim. käytävälle askelmarata, hyppyruudukko tai lattiamuodoista tehty askelmarata). Toiminnan suunnittelulla ja porrastamisella pyritään välttämään turhia siirtymätilanteita, odotteluja ja jonottamista ja lapsia jaetaan toimimaan mahdollisuuksien mukaan pienryhmissä. (Lapinlahden esiopetussuunnitelma 2016, 20.)

5 AINEISTO JA MENETELMÄ

5.1 Toimintatutkimus

Toimintatutkimuksen tarkoitus on vaikuttaa positiivisesti ja tehdä tutkimuksellinen interventio käytäntöön. Toimintatutkimuksella pyritään vastaamaan käytännössä havaittuun ongelmaan tai kehittämään olemassa olevaa käytäntöä paremmaksi. Toimintatutkimuksen kohteena on kokonaisuus tietyssä kohteessa ja se on ajallisesti sekä paikallisesti rajattu. Toimintatutkimus auttaa kohteen toimijoita kehittämään itsessään taitoja, joiden avulla pyritään kehittämään ammattikäytäntöä. Toimintatutkimuksen avulla ratkaistaan käytännön ongelma aktiivisen tutkijan avulla. (Eskola & Suoranta 2005, 126, 128 – 129; Metsämuuronen 2008, 29.) Tässä tapauksessa työ on rajattu koskemaan Lapinlahden kunnan varhaiskasvatusta. Kehittämisen kohteena on monilukutaidon opetus liikunnan avulla.

Toimintatutkimuksessa kartoitetaan ensin ongelma, perehdytään siihen teorian avulla ja rajataan aihe. Seuraavaksi luodaan tavoite sekä suunnitelma, miten toimintaa lähdetään kehittämään. Sitten on vuorossa itse kehittämistyö ja sen toteuttaminen. (Likitalo & Rissanen 1998, 61.)

Toimintatutkimuksen luonteeseen kuuluu myös tiedottamisen ja tulosten levittämisen suunnitelma (Kananen 2009, 47). Opinnäytetyön tiedottamisesta on huolehtinut Liikkuva varhaiskasvatus – projektin vetäjä Kaisa. Julkaisu tapahtui koulutuspäivän yhteydessä. Opetusmateriaalipaketin jakelun on hoitanut Kaisa. Henkilöstön pyynnöstä he saavat materiaalin tulostettuna kansiona.

Hankkeen tuloksia arvioidaan sen omilla tavoitteilla. Lisäksi voidaan mitata oppimista tai asenteiden muutosta. (Kananen 2009, 99.) Tässä opinnäytetyössä arviointi on tapahtunut heti koulutuksen jälkeen kyselylomakkeen kautta. Seuraava tutkimus voisi vertailla intervention onnistumista henkilöstön osaamiseen ennen ja jälkeen koulutuksen ja koulutuspaketin. Tärkeää on myös reflektio, jota käsittelen pohdinta osiossa.

Toimintatutkimuksen luotettavuus osoitetaan raportoimalla tutkimuksen kulku kokonaisuudessaan. Raportoinnista tulee näkyä tutkimukseen osallistuneet henkilöt sekä kehitettävä ilmiö. Siitä tulee myös ilmetä tutkimuksen kulku, koetut ongelmat sekä kehittämistavoitteet. Tutkimusaineisto kuvataan kattavasti ja reflektoidaan tarkasti. Osallistujilla tulee olla mahdollisuus arvioida tutkimusraportti ennen julkaisemista. (Likitalo & Rissanen 1998, 62.)

5.2 Opetusmateriaali

Opetusmateriaalipaketin alkuun tein tiivistelmän siitä, mitä monilukutaito on sekä vuosikellon, jossa on tiivistetysti varhaiskasvatuksen työntekijöille muistilista, mitä liikunnallisia monilukutehtäviä voi tehdä lasten kanssa.

Erilaisten oppimisympäristöjen monipuolinen käyttö on otettu huomioon opetuspaketissa. Huomioin Lapinlahden kunnan varhaiskasvatuksen luontoläheisyyden ja osa tehtävistä on suunniteltu metsässä tai puistossa tehtäväksi. Lisäksi on pihassa ja sisätiloissa tehtäviä harjoitteita. Myös ahtaita tiloja voi hyödyntää liikuntaan.

Rajasin musiikkiliikunnan tämän opinnäytetyön ulkopuolelle, sillä vaikka se on keskeinen osa monilukutaitoa, sen hyödyntämisessä varhaiskasvatuksen työntekijöillä on jo nykyiselläänkin runsaasti tietoa ja koulutusta.

Opetusmateriaalipaketissa hyödynsin erilaisia itse kehittelemiäni tehtäviä sekä internetistä ja kirjoista löytämiäni materiaaleja, joita muuntelin sopiviksi kohderyhmälle. Käytin värikoodeja ja välilehtiä helpottamaan opetuspaketin käyttöä. Lukutaidon jaoin varhaiskasvatuksen perusteiden ja esiopetus suunnitelman perusteiden mukaisesti kolmeen alueeseen. Ensimmäisenä on peruslukutaidon opetukseen liittyvät leikit ja harjoitteet, jotka ovat roosan värisiä. Niissä harjoitteissa kirjaimia ja lukutaitoon liittyviä asioita. Toisena on numeeriseen lukutaitoon ja symbolijärjestelmiin liittyvät toiminnot, jotka löytyvät sinisen otsikon alta. Niissä leikitellään numeroilla ja matemaattisilla kuvioilla sekä koodauksella. Kolmantena on kuvallisuuden harjoittelun tehtävät keltaisen värillä merkittynä ja niissä harjoitellaan kuvien tulkintaa ja niiden mukaan toimimista.

Uutena osa-alueena molemmissa opetussuunnitelmissa oli medialukutaidon opetus varhaiskasvatuksessa. Medialukutaitoon opastaa kansiossa vihreä väri, johon keräsin erilaisia tehtäviä, joissa voi lasten kanssa käyttää sanomalehtiä, tablettia, älypuhelinia, videokameraa tai muita opetuksen välineitä. Dokumenttikameran käyttöä en ole erikseen tähän laittanut, vaan sitä voi hyödyntää ryhmässä kuvien tai satujen esityksessä.

Laaja tekstikäsitys löytyy oranssin värin alta, jossa opastetaan puhuttuun ja audiovisuaaliseen tekstiin. Laajaan tekstikäsitykseen liittyy myös ajattelun kehittämisen ja tunteiden tunnistamisen ja tulkitsemisen tehtävät. Laajan tekstikäsityksen kantavana ajatuksena on saada lapset jakamaan rohkeasti mielipiteitään ja ajatuksiaan sekä toiveitaan esille. Tämä on osa lasten osallisuuden kehittymistä, kun heitä rohkaistaan puhumaan ja kuuntelemaan ryhmässä.

Esittelin osan opetuspaketin sisältöä koulutustilaisuudessa, jonka järjestin yhdessä ”Liikkuva varhaiskasvatus” -projektin kanssa lokakuun 10 ja 11 päivä. Koko Lapinlahden varhaiskasvatuksen henkilöstö veloitettiin osallistumaan koulutusiltaan, joten oli helpointa jakaa porukka kahteen osaan ja pitää kaksi samansisältöistä iltaa. Toimintaan oli aikaa varattu kaksi tuntia molemmille illoille. Kaikkea emme ehtineet käymään läpi, joten valitsin opetusmateriaalista muutaman uuden harjoituksen, joita teimme. Koulutusiltana henkilöstö sai itse kokeilla koulutuspaketin sisällön tehtäviä minun ohjauksellani.

Uusi opetussuunnitelma toi tarpeen päivittää henkilöstön osaamista, johon tällä koulutuksella pyrittiin vastaamaan monilukutaidon osalta, tarjoamalla työkaluja opetukseen sekä harjoittelemalla digilaitteiden käyttöä yhdessä uudella tavalla. Olin myös valmistanut siirtymätilanteisiin ja odotteluhet-

kiin erilaisia aiheeseen liittyviä harjoitteita. Näin käytin kaiken kouluttamisajan hyödyksi. Myös koulutuksen arviointilomake suunniteltiin siten, että sitä voi hyödyntää lasten kanssa työskennellessä.

5.3 Koulutuspäivien suunnitelma

Koulutuspäivä toteutetaan yhteistyössä ”Liikkuva varhaiskasvatus” -projektin kanssa. Koulutukseen varataan kaksi ja puoli tuntia kumpanakin päivänä. Ensimmäinen puoli tuntia käytetään kahvitte- luun, joten koulutusaikaa on kaksi tuntia. Koulutus toteutetaan toiminnallisena iltana, jossa kokeil- laan erilaisia harjoitteita minun ohjauksellani. Kumpaankin koulutusiltaan osallistuu 38 henkilöä.

Koulutus alkaa kahvilla, jossa orientoidutaan iltaan lukemalla qr-koodin kautta video: ”Mitä on mo- nilukutaito?” sekä katselemalla YouTube video ”Aurinko”. Videossa on Kauniaisten kuvataidekoulun ja musiikkiopiston yhteistyönä toteutettu musiikkivideo. Myös medialukutaidon käsite avautuu qr- koodin kautta. Seuraavaksi siirrytään staattisen tasapainon kuvia sekä kieliharjoitus -kortteja käyttä- en yläkertaan valtuustosaliiin. Kirjainpolku ohjaa ryhmiin jaossa. Kun ryhmät on saatu valmiiksi alkaa Lintulaudan kirjaimet -leikki. Seuraavaksi otetaan Satunopat, joiden avulla tehdään tarinoita samois- sa ryhmissä. ”Liikkuvan varhaiskasvatuksen” -pojektivastaava Kaisa ottaa muutaman henkilön val- mistelemaan Kuvasuunnistusta, jolla aikaa minä ohjaan muut leikkimään valokuvapiiloa. Kun suun- nistuksen valmistelijat palaavat, jaan kuvakorttien avulla osallistujat ryhmiin. Kuvakorteissa on eläin- ten kuvia, saamansa eläimen mukaisesti heidän on näyteltävä tämän liikkumista. Liikkeen avulla pi- täisi löytää muut samanlaiset eläimet ilman ääntä. Jokainen ryhmä käy tekemässä yhden suunnis- tusradan. Seuraavaksi liikumme ”Tempputorinissa tapahtuu” -kirjan sadun mukaisesti ja perehdym- me Quiver-piirustusten maailmaan. Jos aikaa vielä jää, niin otamme pareittain robotti ja insinööri - leikin tai äänimaailman tekoa ryhmissä. Lopuksi jaan kaikille arviointilomakkeet, jolla voi arvioida koulutuksen antia ja opetusta. Koulutuksissa ei välttämättä kaikki mene ihan putkeen välineiden kanssa tai jostakin syystä tulee odottelua, niin olen varannut tällaisiin taukoihin erilaisia liikunnallisia loruja ja väliaikatehtäviä, joita voimme tehdä.

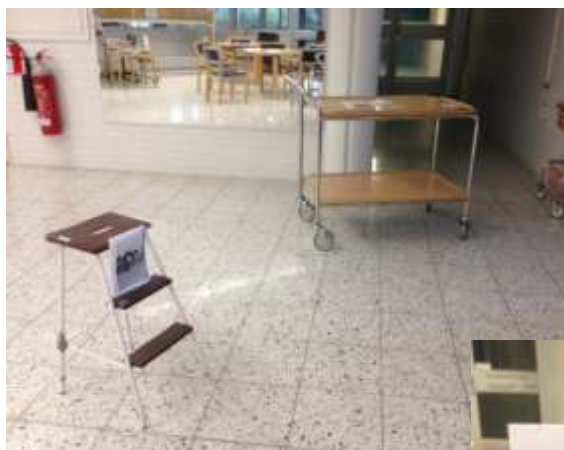
KUVIO 3. QR-koodit koulutukseen
(<https://vimeo.com> > Kristiina Kumpu-
lainen > Videos; www.youtube.com)

”Mitä on monilukutaito”

”Aurinko”

5.4 Koulutuspäivien toteutus

Koulutuksista oli muutama jäänyt pois, joten ensimmäisenä iltana oli 33 henkilöä ja toisena iltana oli 31. Aamupäivästä laitoimme Kaisan (liikkuva varhaiskasvatus projektin vetäjän) kanssa Lapinlahden kunnan valtuustosalin valmiiksi ja teimme staattisen tasapainon polun alakerran aulasta ylös saliin. Kahvipöytiin laitoimme qr-koodit orientoitumista varten. Samalla henkilöstö sai harjoitella qr-koodien lukemista laitteillaan. Kahvia jonottaessaan sai harjoitella kuvalukutaitoa jumppaamalla kuvan mukaan odotellessaan.

Kuva 1: Jumppakuvat aulassa.

Kuva 2:
Staattisen tasapainon polku.

Valtuustosaaliin halusin materiaalipöydän, josta voi saada lisää vinkkiä omaan työhön tästä aiheesta. Suurin osa kirjoista löytyi varhaiskasvatuksen erityisopettajalta ja ne kirjat ovat vapaasti työntekijöiden lainattavissa.

Ensimmäinen yllätys tuli jo kahitusvaiheessa, sillä koko porukka oli juonut kahvit jo ennen virallisen kahvitilaisuuden alkua, joten minä sain ylimääräisen puolituntisen koulutusaikaa.

Kuva 3: Kirjapöydät

Ensimmäisenä tehtävänä oli siirtyä polkua pitkin saliin. Tällä tavalla sain aiheeseen liittyvällä tavalla jaettua porukan sopiviin ryhmiin ensimmäistä harjoitetta varten. Minä olin ovella vastassa ja sanoin mitä polkua pitää seurata. Jaoin osallistujat neljään ryhmään (A, E, vihreä ja neliö).

Aloitin illan kysymällä luvan valokuvaukseen ja kuvien käyttämiseen opinnäytetyössäni. Sain kaikilta osallistujilta luvan suullisesti. Koulutuksen aloitin näyttämällä lyhyen videon YouTubesta nimeltään: ”Pienet valinnat ratkaisevat”. Siinä on näyteltynä Joni-pojan tarina, jonka liikkuminen tyrmätään aikuisten toimesta. Tällä halusin herätellä ihmiset huomaamaan ne pienet arjen asiat, jotka auttavat lapsia liikkumaan. Aikuiset ovat taitavia keksimään erilaisia kieltoja ja rajoitteita.

Ensimmäisenä iltana otin lintulaudan kirjaimet pelin, jossa tavoitteena on viestikilpailun avulla saada omalle ryhmälle kerättyä kirjaimia tai muotoja (riippuu mitä harjoitellaan). Annoin kahdelle ryhmälle tehtäväksi kerätä kirjaimia ja kaksi ryhmää keräsi muotoja. Kun kaikki oli kerätty, annoin jatkotehtävän. Toisen kirjainporukan piti laittaa kirjaimet aakkosjärjestykseen ja toisen piti kirjoittaa sanoja kirjaimista. Muotojen poimijoilla toisen ryhmän tehtävänä oli lajitella muodot ja toinen ryhmä teki muodoista erilaisia hahmoja. Tehtävän suorittamista varten siirryimme valtuustosalista yläkerran aulaan, jossa oli enemmän tilaa juosta ja toimia.

Kuva 4: ”Polku”

Kuva 5: Lintulaudan pelin jatkotyöstö.

Jatkoimme toisen tehtävän samoissa ryhmissä samassa aulassa. Toisena tehtävänä oli tarinanoppien avulla kertoa satu. Varhaiskasvatuksen henkilöstö on kiitettävän rohkeaa ja innokasta osallistumaan. Saimmekin kuulla erittäin hienoja satuja.

Kuva 6: Tarinanopat

Palasimme takaisin valtuustosaliin, jossa jokainen ryhmä esitti oman tarinansa kaikkien edessä. Seuraavaksi Kaisa piti alustuksen valokuvaamisesta ja otti sen jälkeen kuusi suurimman päiväkodin edustajaa mukaansa valmistelemaan kuvasuunnistusta. Muun ryhmän kanssa minä suoritin kuvapiilon. Siinä olimme jo etukäteen piilottaneet kunnanvaltuuston puheenjohtajan nuijan. Otimme kolme kuvaa piilossa olevasta nuijasta. Ensimmäinen oli lähikuva, toisessa näkyi enemmän vihjeitä sijainnista ja kolmannessa oli laaja kuva piilosta. Nuija löytyi ensimmäisen kuvan perusteella.

Koska meille jäi ylimääräistä aikaa odottaessamme suunnistuksen tekijöitä, niin käytin ajan hyväkseni ottamalla väliaikaleikin nimeltään sormimiekkailu. Siinä seiso- taan parin kansa vastakkain ja pi- detään kädellä toisesta jalasta kiinni. Seisomalla yhdellä jalalla yritetään vain etusormeaa käyttämällä huojuttaa vastustajan tasapainoa, jotta hän joutuisi laittamaan jalkansa maahan. Ensimmäisenä toisen jalan maahan laittanut häviää erän. Tämä staattisen tasapainon harjoitus tukee kehonhallinnan ja motoriikan taitojen kehittymistä.

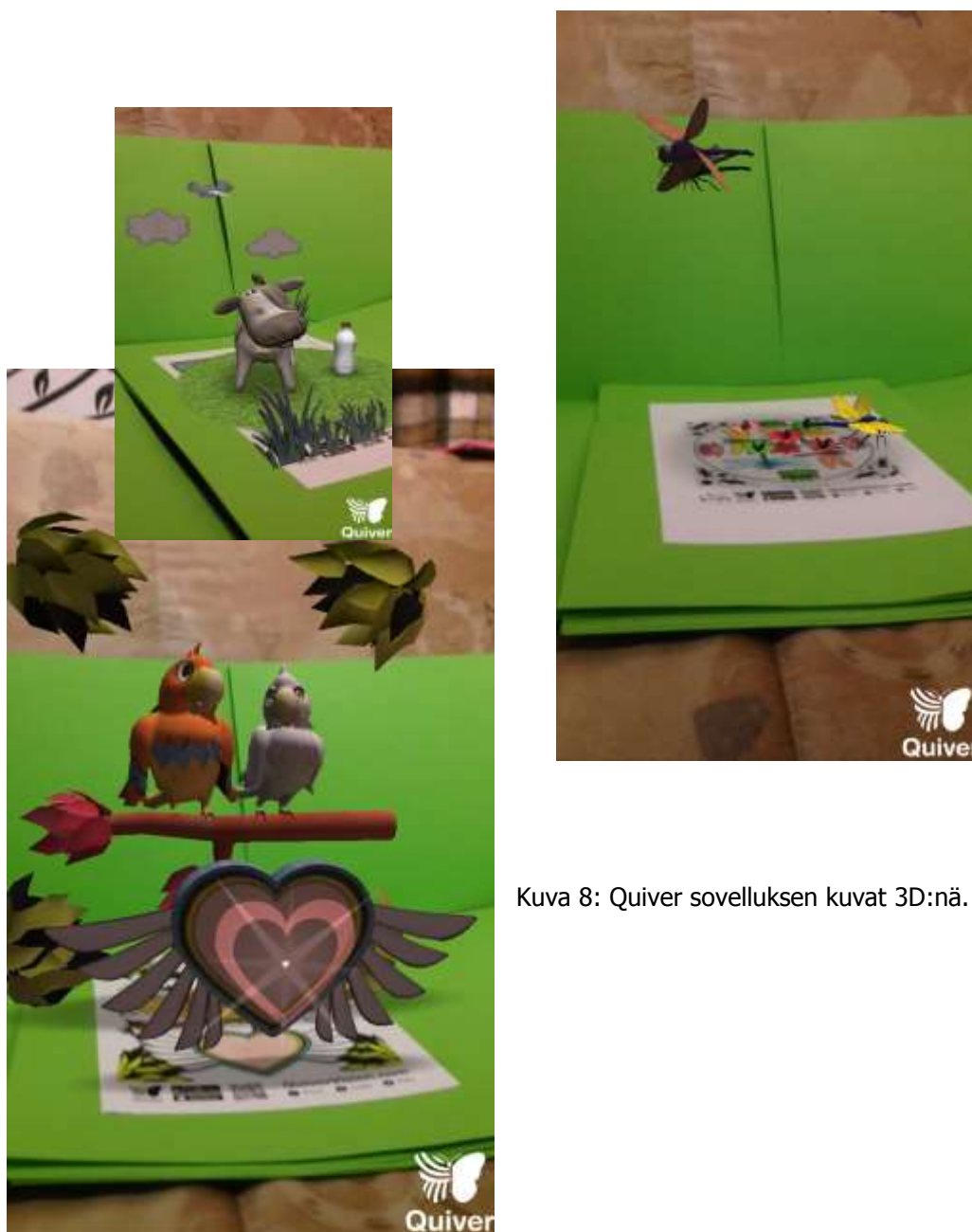

Kuva 7: Koulutustila ja osallistujia

Kun suurin osa suunnistuksen tekijöistä oli palannut, jaoin muulle koulutusporukalle kuvakortin, jossa oli jonkin eläimen kuva. Saamansa kortin mukaista eläimen liikuntatapaa tuli matkia ja yrittää löytää muut samanlaiset eläimet muodostaen näin ryhmä. Jokainen suunnistusreitit tekijä sai yhden ryhmän, jolle antoi oman pädinsä, ja muu ryhmä kulki kuvien mukaisen polun.

Kun kaikki olivat palanneet takaisin valtuustosaliin, otin Tempputorissa tapahtuu-kirjasta yhden etukäteen valitsemani sadun, jonka luin ja liikuimme sadun mukaisesti.

Seuraavaksi otin suunnitelman mukaisesti Quiver ohjelman käytön opastuksen. Siinä värityskuvat heräävät eloon 3D muodossa ohjelman avulla.

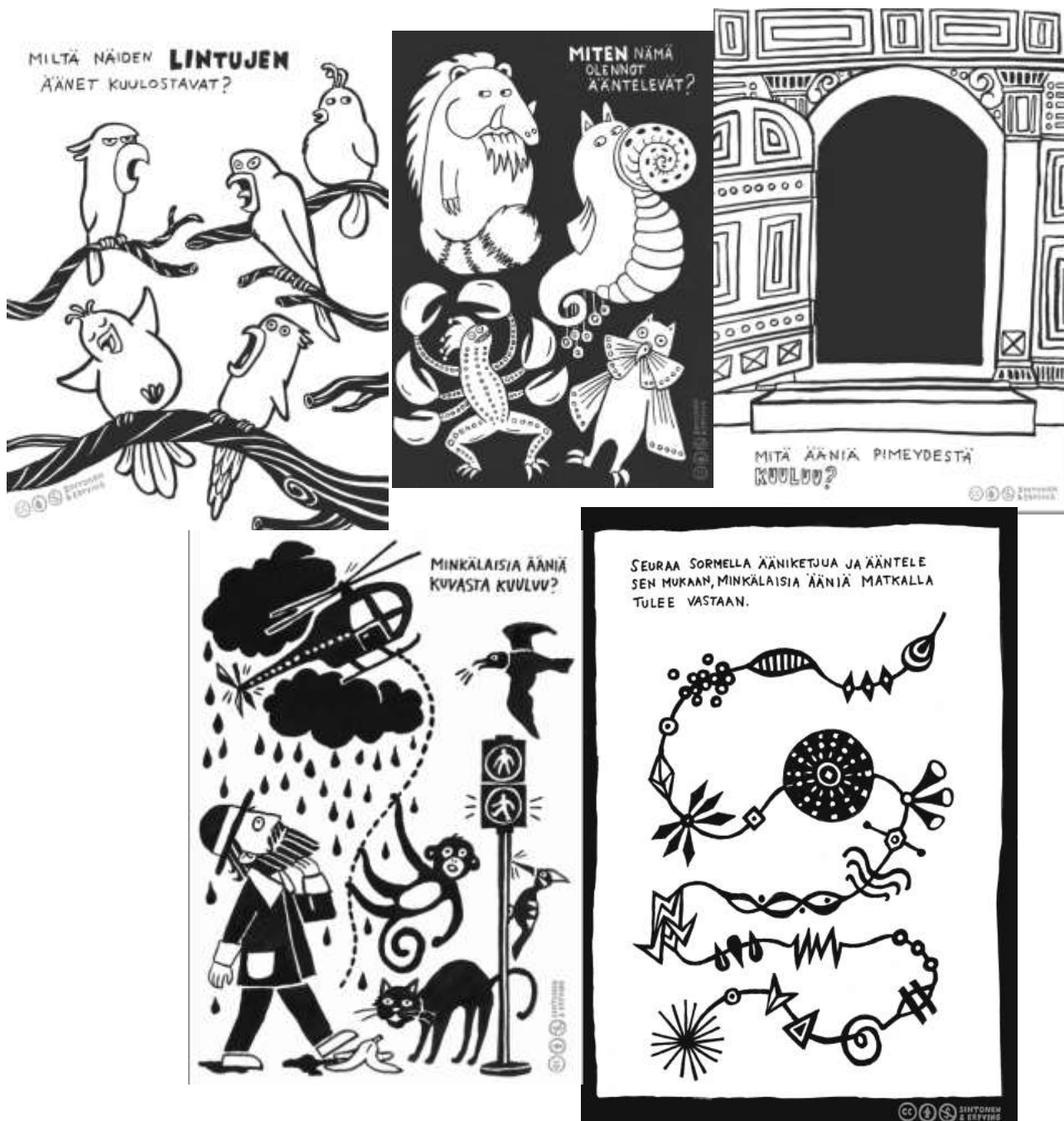

Kuva 8: Quiver sovelluksen kuvat 3D:nä.

Koska minulle jäi puolituntia ylimääräistä aikaa, pystyin ottamaan suunnittelemani lisätehtävät. Ensin pyysin kaikkia ottamaan parin itselleen. Toinen oli robotti, joka teki vain annettujen ohjeiden mukaan. Toinen oli insinööri, joka ohjelmoi robotin eli antoi käskysarjan, jonka robotti suoritti. Käskyt tuli antaa kokonaan ennen kuin robotti sai aloittaa. Insinööri antoi liikkumistyylin, suunnan, matkan,

äänen tuottamistavan ja voimakkuuden. Vasta sitten robotti sai suorittaa annetun tehtävän. Leikki-
joiden mukaan pitkät ohjeet oli haastavia muistaa ja suorittaa.

Ehdimme myös tehdä äänimaiseman, jonka vuoksi pyysin osallistujia tekemään viiden hengen ryh-
miä. Jokainen ryhmä sai yhden ”Herkkien korvien tehtäväkortin”, jonka ovat suunnitelleet Helsingin
yliopiston opettajankoulutuslaitoksella Sintonen Sara ja Erfving Emilia. Tehtäväkorttien mukaan
ryhmät nauhoittivat äänimaiseman. Ohjeeksi annoin, että maisemassa on aina paljon ääniä yhtä ai-
kaa. Ei mielellään yksi ääni kerrallaan. Tuli aivan upeita oivalluksia.

Kuva 9: Äänimaiseman tehtävät.

Osa tehtävistä oli helpompia ja osa vaikeampia, mutta hyvin jokainen ryhmä teki äänimaiseman. Kuuntelimme jokaisen ryhmän teoksen.

Koska vielä oli hieman aikaa jäljellä, otin liikunnallisia loruja. Kerroin lopuksi koulutuspaketin sisällöstä ja jaoin kaikille arviointikaavakkeen. Kaikki täyttivät sen ja palauttivat.

Seuraavaan koulutusiltaan muutin sen verran ohjelmaa, että ensimmäiseksi leikiksi otin kirjainten ja kuvien metsästyksen. Kirjaimista muodostettiin sanoja. Kuvat olivat esimerkki siitä, miten pihalla, metsässä tai sisällä voi lasten kanssa leikkiä aarteenmetsästystä tavaroilla tai kuvilla. Myös Tempputornissa tapahtuu -satu oli toinen. Näin sain vähän vaihtelua iltaan, koska suurimmista päiväkodeista oli eri edustajat, niin he pystyivät vaihtamaan kokemuksiaan keskenään samoin kuin perhepäivähoitajat omassa ohjausryhmässään.

5.5 Kouluspäivien palaute

Koulutusten tavoite oli päivittää henkilöstön osaamista tarjoamalla työkaluja monilukutaidon opetukseen liikunnan avulla. Toisena tavoitteena oli harjoitella käyttämään digilaitteita yhdessä uudella tavalla. Kolmanneksi tavoitteeksi laitoin siirtymätilanteiden ja odotteluajkojen hyödyntämisen aiheen mukaisella tekemisellä. Näiden tavoitteiden pohjalta tein kyselylomakkeen, jolla pyysin palautetta koulutusilloista.

Arvioinninkin olin suunnitellut siten, että sitäkin pystyy käyttämään lasten kanssa. Arviointikaavakkeeseen tein hymynaamojen avulla kolmiportaisen Likertin asteikon, jolla pyysin arvioimaan neljää eri kohtaa: opin jotakin uutta, koulutus innoitti uusiin kokemuksiin, aion hyödyntää oppimaani omassa työssäni sekä käytän koulutuksen jälkeen rohkeammin digilaitteita lasten kanssa. Lopussa oli avoin kysymys: Mitä muuta palautetta haluat antaa koulutuksesta. Taulukoin vastaukset koulutusiloittain.

Koulutusilta 1			
Opin jotain uutta	28	4	1
Innoitti uusiin kokemuksiin	30	3	0
Aion hyödyntää oppimaani omassa työssäni	32	1	0
Käytän tämän koulutuksen jälkeen rohkeammin digilaitteita lasten kanssa	25	8	0

Taulukko 1: Ensimmäisen koulutusillan palaute taulukoituna.

Koulutusilta 2			
Opin jotain uutta	30	1	0
Innoitti uusiin kokemuksiin	29	2	0
Aion hyödyntää oppimaani omassa työssäni	29	2	0
Käytän tämän koulutuksen jälkeen rohkeammin digilaitteita lasten kanssa	24	7	0

Taulukko 2: Toisen koulutusillan palaute taulukoituna.

Kaikkiaan koulutusillat ovat suullisen ja kirjallisen palautteen mukaan menneet erinomaisesti. Muutama oli heti seuraavana päivänä ottanut oppeja käyttöön työssään. Kirjallisen palautteen tulkitsen niin, että 95%:a osallistujista olivat tyytyväisiä koulutuksen antiin, sillä suurin osa oli antanut kaikkiin kysymyksiin hymynaaman. Surunaamoja tuli vain yksi ensimmäiseen kysymykseen, muihin ei ollenkaan. Ainoastaan viimeinen kysymys hajautti vastauksia eniten. Siinä oli viivanaamoja 15 kappaletta, mutta surullisia ei ollenkaan. Tämän digilaitteiden käytön rohkeuden kysymyksen ajattelen, niin että neljännes koulutukseen osallistujista käyttää jo laitetta rohkeasti tai sitten osalla ei käyttämiseen ole vielä rohkeutta tarttua. Eräs osallistuja olikin kirjoittanut viereen kommentin, että ei osaa käyttää laitteita ollenkaan.

Avoimena kysymyksenä oli, mitä muuta palautetta haluan antaa koulutuksesta. Siihen ensimmäisen illan porukan palaute oli tiivistettynä se, että on ollut sopivankokoinen porukka sekä toiminnallista ja osallistavaa koulutusta. Puolet vastanneista kokivat hyvänä sen, että ei ole tarvinnut istua pitkiä aikoja kuuntelemassa luentoa. Osalla palautteen mukaan heräsi paljon ajatuksia ja he saivat uusia ja helppoja ideoita työhön lasten kanssa. Yhdessä palautteessa kehuttiin neuvoja antavasta ohjaajasta. Eräs osallistuja koki palautteen mukaan iltakoulutuksen työpäivän jälkeen raskaana ja toinen odotti enemmän ohjelmien käytön opastusta.

Toisena iltana osallistajat kirjoittivat palautteeseen, että koulutus on ollut ajankohtainen, hauska, monipuolinen ja innostava. Myös heidän mielestään tekemällä oppiminen on paras tapa sisäistää asioita. Toiminnollisuudesta oli kaikki vastaajat tykänneet. Kouluttajasta oli laitettu muutama arviointi. Heidän mukaansa kouluttaja on ollut reipas, jaksava ja innostanut koulutettavia. Koulutus on ollut selkeää ja asiat esitetty mukavasti. Toisen illan palautteessa ei kehittämisehdotuksia tullut.

6 POHDINTA

Opinnäytetyön aihe nousi helposti uudesta varhaiskasvatussuunnitelman perusteista sekä esiopetuksen opetussuunnitelmasta. Aihe kiinnosti minua itseäni ja samalla sain kehitettyä omaakin työtäni. Lapinlahden kunnalla oli tarve jalkauttaa uuden suunnitelman mukainen monilukutaito, joten hyöty on molemminpuolinen. Aiheen saatuani lähdin perehtymään tarkemmin ongelmaan eli miten monilukutaitoa voisi opettaa liikunnan avulla. Ensin piti selvittää teorian kautta käsitteet monilukutaito, liikunta, motorinen kehitys varhaiskasvatuskäisillä sekä fyysisen aktiivisuuden suositus. Monilukutaitoon liittyy erilaiset työtavat ja toimintaympäristöt, joten myös niihin perehdyttiin teoriaosiossa. Rajasin työstä musiikkiliikunnan pois, sillä siitä alueelta henkilöstöllä on jo paljon tietotaitoa.

Toimintatutkimuksen tarkoitus on vaikuttaa positiivisesti ja pyrkiä kehittämään olemassa olevaa käytäntöä paremmaksi. Oli mielenkiintoista tutustua erilaisiin materiaaleihin ja olemassa oleviin toimintoihin, jotka ovat jo ehtineet unohtua. Sain paljon inspiraatioita kehittäessäni erilaisia tehtäviä koulutuspakettia varten. Digilaitteiden ottaminen käyttöön ja niiden mahdollisuuksien huomaaminen on itsellä vielä olleet kesken, mutta tämän tehtävän kautta olen rohkaistunut huomaamaan niiden mahdollisuuden työssäni. Päivitin vanhoja leikkejä ja toimintoja opetuspakettia varten. Esimerkiksi valokuvasuunnistus on ennen vanhaan ollut sitä, että ohjaaja ottaa kuvia erilaisista kohdista pihaa ja lapset etsivät sen kuvan perusteella. Kun laitteet ovat nykyaikaan kehittyneempiä, niin miksi lapset eivät voi itse ottaa kuvia kohteista, joita muut etsivät. Tai tehdä polun ja muut yrittävät kulkea sitä. Myös piiloleikin opettelussa voi käyttää luovasti valokuvia ja valokuvausta. Huomasin töissä ollessani miettiväni, miten voisin päivittää muitakin työtapoja.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli kehittää uusia toimintatapoja monilukutaidon opettamiseen Lapinlahden varhaiskasvatukseen. Tavoitteena opinnäytetyöllä oli päivittää henkilöstön osaamista monilukutaidon alueella tarjoamalla työkaluja opetukseen liikunnan avulla. Erilaiset hankkeet ja koulutukset ovat hyvä tapa saada henkilöstö vahvistamaan osaamistaan. Monilukutaito itsessään on uusi asia. Sen yhdistäminen liikuntaan vie oman aikansa, mutta koulutuksen ansiosta juurruttaminen on jo lähtenyt käyntiin. Opinnäytetyönäni tekemä opetuspaketti sekä koulutus autoivat henkilöstöä kehittämään itsessään taitoja, joiden avulla he kehittävät itse ammattikäytäntöjä ja osaamistaan.

Teorian kirjoittaminen oli oman kasvamisen kannalta opettavaista. Sain tilaisuuden syventyä entistä enemmän monilukutaidon ja fyysisen aktiivisuuden suosituksen alueelta varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin. Tämä vahvistaa omaa osaamistani ja työskentelyäni. Opinnäytetyön teoriaosio kypsyi kirjoitusprosessin aikana. Teoriaosion kanssa ei ollut ongelmia. Teoriaa löytyy vaikka kuinka paljon. Oli vain rajattava olennaisimpaan. Kansainvälinen osio jumitti, kunnes löysin artikkelin Yhdysvaltalaisesta tutkimuksesta, jossa viitattiin heidän fyysisen aktiivisuuden suositukseensa. Se herätti kiinnostuksen ja lähdin etsimään alkuperäistä suunnitelmaa. Sen luettuani hain muidenkin maiden suosituksia, jotka oli kirjoitettu englanniksi. Lopulta kansainvälinen osio syntyi erittäin nopeasti, kun löysin mieleisen osa-alueen. Se soveltuu kokonaisuuteen erittäin hyvin.

Koulutuksen tavoitteena oli harjoitella käyttämään digilaitteita yhdessä uudella tavalla ja siirtymälanteiden ja odotteluajkojen hyödyntämisen aiheen mukaisella tekemisellä. Näihin pystyin mielestäni vastaamaan hyvin. Suurimmalle osalle tuli uutena qr-koodit sekä Quiver. Myös erilaiset harjoitteet tabletin kanssa, toivat uutta näkökulmaa laitteiden käyttöön. Digilaitteiden sekä tieto- ja viestintätekniikan käyttö varhaiskasvatuksessa on vielä alussa. Rohkeus laitteiden käyttöön ja uuden oppimiseen on joillekin henkilöille vielä vaikeaa. Nähtäväksi jää miten saadaan motivoitua ne, jotka eivät osaa tai halua käyttää laitteita. Ideana koulutuksessa oli, että yhdessä laitteiden käyttö ja käytön harjoittelu lisäävät rohkeutta kokeilemiseen. Käyttöä kunnassa rajoittaa se, että vain päiväkodeissa on tabletit. Perhepäivähoidossa on käytössä vain älypuhelin. Medialukutaidon opetuksessa tämä luo eriarvoisuutta hoitopaikkojen välillä. Lapinlahdella on tulossa digilaitteiden käytön opetusta halukkaille, jossa laitteiden käyttö aloitetaan alkeista. Kuulemani palautteen mukaan koulutus on rohkaisnut laitteiden käyttöön arjen työssä. Odotteluajkoja hyödynsin suunnitelman mukaisesti erilaisilla harjoitteilla, jotka sopivat aiheeseen. Mukana oli tasapainoa horjuttava tehtävä sekä liikuntaloruja. Vähän olisin vielä voinut enemmän paneutua itse loruihin, jotta olisin osannut tarkemmin ohjata muita. Nyt jäi siihen, että paperista luin lorun ja yritin samalla ohjata muita. Hieman hankalaa. Näitä pieniä, mutta tärkeitä asioita osaa ottaa paremmin huomioon, jos joskus tarvitsee vielä ohjata aikuisia.

Koulutusilta oli lyhyt ja siihen piti sisällyttää kattava näyte monilukutaidosta. Yritin ottaa mahdollisimman erilaisia tehtäviä, jotta jokainen monilukutaidon osa-alue olisi päässyt mukaan koulutukseen. Mediaikäytön harjoituksesta oli tieto, että sitä kaivataan, joten valitsin mahdollisimman monta tehtävää, jotka sisälsivät mediaa. Kokopäivän koulutuksessa olisi ollut mahdollista syventyä eri osa-alueisiin tarkemmin, mutta nyt menttiin pintaraapaisella osa-alueet.

Opinnäytetyön tuotoksena syntyi opetuspaketti, jonka kokonaispituudeksi tuli 99 sivua. Jokaiseen osa-alueeseen on toistakymmentä erilaista tehtävää. Opetuspakettia ja koulutusta voin markkinoida muihin kuntiin, sillä jokaisessa Suomen kunnassa on menossa saman varhaiskasvatus- ja esiopetus suunnitelman jalkauttaminen. Tämä on erittäin tärkeä ja ajankohtainen aihe. Noin kuukausi pitämäni koulutuksen jälkeen kuulin työkavereiltani, että eräässä mediakoulutuksessa oli käyty läpi qr-koodeja ja Quiveria.

Opetuspaketissa otin huomioon sen, että mahdollisimman pitkälti varhaiskasvatuksessa pärjättäisiin olemassa olevilla laitteilla ja välineillä. Vähäisellä resurssilla saa silti uuden suunnitelman mukaista varhaiskasvatusta. Tärkeintä on asenteen muutos ja osaamisen päivittäminen varhaiskasvatus – ja esiopetussuunnitelman mukaisesti. Palautteen mukaan koulutustilaisuus oli onnistunut tapahtuma ja suurin osa oppi jotain uutta ja sai innostusta omaan työhönsä. Koulutusiltojen aikana osa henkilöstöstä pohti, miksi näin ei ole ennen tehty tätä asiaa. Koulutusilta on siis tehnyt tehtävänsä ja saanut henkilöstön pohtimaan omaa työtään uudesta näkökulmasta ja antanut työkaluja oman työn kehittämiseen.

Toimintatutkimus ja työnkehittäminen eivät ole objektiivisia lähtökohtia tutkimukselle. Niissä tekijä on itse mukana ja ohjaa vahvasti näkökulman ja tutkimussuunnan. Tämä opinnäytetyö heijastaa nä-

kemyksiäni monilukutaidosta ja miten sen voi yhdistää liikuntaan. Yleensä työyhteisö on mukana kehittämistyössä, mutta tässä työssä tein yhteistyötä "Liikkuvan varhaiskasvatuksen"- projektin vetäjän Kaisan kanssa. Kaisalle suuri kiitos, kun jaksoit tukea ja kannustaa. Oli antoisaa käydä kanssasi keskusteluja ja pallotella ideoilla erilaisista tehtävistä. Koulutuksen järjestimme myös yhteistyössä Kaisan kanssa. Hän varasi tilat ja kutsui henkilöstön paikalle. Minä tein rungon, jonka mukaan toimimme. Työn tilaajana Kaisa käy opinnäytetyön läpi ennen julkaisemista. Näkemystä Lapinlahden kunnan tilanteeseen antoi se, että olen työskennellyt neljä vuotta Lapinlahdella kahdessa eri toimipaikassa ja vierailut muissa yksiköissä työn puolesta. Koska tunsin lähes puolet koulutettavista henkilöistä, pystyin rentoutumaan koulutustilanteessa. Koulutustilanne ei ollut läheskään niin jännittävä, kuin jos kaikki olisivat olleet täysin tuntemattomia.

Vaikka olinkin varautunut yllätyksiin koulutuksessa ja tehnyt suunnitelmia, niin puolen tunnin ylimääräinen koulutusaika tuli puskista. Olin varautunut kahteen tuntiin, johon olin arvioinut valitsemini tehtävien keston sekä hieman ylimääräistä aikaa varmuuden vuoksi. Tehtävät menivät suunnilleen laatimani aikataulun mukaisesti. Onneksi olin varannut ylimääräistä materiaalia mukaani, joka kattoi ylimääräisen puolituntisen. Olin etukäteen joutunut rajaamaan muutamia tehtäviä pois, joita ajattelin esitellä, jos ehdin. Nyt ne olivat tarpeen. Ennakkoon varautuminen kaikkeen kannattaa.

Kyselylomakkeeseen en ole täysin tyytyväinen. Jos nyt tekisin sen uudelleen, niin tekisin kysymyksistä vielä yksityiskohtaisempia ja laittaisin niitä enemmän. Tällä hetkellä varsinkin toinen ja neljäs kysymys ovat aika suurpiirteisiä ja niistä saa vähäisesti tietoa. Ulkoasu kyselyssä on lapsille sopiva, kuten oli suunniteltukin.

Monilukutaito varhaiskasvatuksessa on vielä niin tuore asia, että siitä ei vielä ole tutkittua tietoa. Maailmalla monilukutaitoa on opetettu jo pari vuotta, joten sieltä alkaa kohta tulla tutkimuksia. Suomessa saamme vielä odottaa muutaman vuoden ajan tutkittua tietoa.

LÄHTEET JA TUOTETUT AINEISTOT

Ansari, A. & Purtell, K. M. 2016. Activity settings in full-day kindergarten classrooms and children's early learning. Article in *Early Childhood research quarterly* 38 (2017) 23-32.

Australian government 2017. Australia's Physical Activity and Sedentary Behaviour Guidelines. The department of health. [viitattu 2018 – 1 – 27]. Saatavissa: <http://www.health.gov.au/internet/main/publishing.nsf/content/health-pubhlth-strateg-phys-act-guidelines#npa05>.

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. Opetushallitus. Määräykset ja ohjeet 2016:1. Tampere: Juvenus Print – Suomen Yliopistopaino Oy.

Eskola, J. & Suoranta, J. 2005. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino oy.

Everett, T. E. 2006. Multiliteracies in early childhood education: the modes and media of communication by first grade students. Theses and Dissertations. University of Iowa.

Gottfried, M. & Le, V.-N. Is full-day kindergarten linked to children's physical activity? 2017. Article in *Early Childhood research quarterly* 38 (2017) 138-149.

GOV.UK 2011. Physical activity guidelines for EARLY YEARS (UNDER 5s) – for infants who are not yet walking. Department of Health and Social Care. [viitattu 2018 – 1 – 27]. Saatavissa: <https://www.gov.uk/government/publications/uk-physical-activity-guidelines>.

Hakala, L. 1999. Liikunta ja oppiminen. Mitä merkitystä on kuperkeikalla? Jyväskylä: Gummerus kirjapaino.

Hakkarainen, K., Bollström-Huttunen, M., Pyysalo, R. & Lonka K. 2005. Tutkiva oppiminen käytännössä. Matkaopas opettajille. Porvoo: WS Bookwell Oy.

Ilo kasvaa liikkuen. VALO, Suomen olympiakomitea [viitattu 2017-7-14]. Saatavissa: <http://www.sport.fi/en/varhaiskasvatus>

Kananen, J. 2009. Toimintatutkimus yritysten kehittämisessä. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 101. Tampere: Tampereen yliopistopaino oy – Juvenes print.

Kotilainen, S. 1999. Mediakasvatuksen monet määritelmät. Teoksessa: Kotilainen, S, Hankala, M & Kivikuru U. (toim.) Mediakasvatus. Helsinki: Oy Edita Ab.

Kotilainen, S. & Hankala M. 1999. Mediassa on aktiivisen oppimisen mahdollisuus. Teoksessa: Kotilainen, S, Hankala, M & Kivikuru U. (toim.) Mediakasvatus. Helsinki: Oy Edita Ab.

Kotilainen, S & Kivikuru, U. 1999. Mediakasvatus ihanteiden ja todellisuuden ristipaineessa. Teoksessa: Kotilainen, S, Hankala, M & Kivikuru U. (toim.) Mediakasvatus. Helsinki: Oy Edita Ab.

Lapinlahden kunta 2018 [viitattu 2018-1-4]. Saatavissa: <http://www.lapinlahti.fi/fi/Tietoa-kunnasta/Organisaatio/Osastot/Sivistysosasto/Varhaiskasvatus>.

Lapinlahden esiopetussuunnitelma 2016.

Lapinlahden varhaiskasvatussuunnitelman luonnos 2017.

Luo, X. 2014. Children's Multi-literacies Learning in Swedish Preschools. Erasmus Mundus joint degree "International Master of Early Childhood Education and Care". Oslo and Akershus University College of Applied Sciences, Dublin Institute of Technology, University of Gothenburg, University of Malta.

Likitalo, H. & Rissanen, R. 1998. Tutkimusmenetelmät. Menetelmätietoutta tradenomiopiskelijoille. Opetusmoniste. Pohjois-Savon ammattikorkeakoulun julkaisut D 8/1998. Helsinki: Hakapaino oy.

Luukannel, S. 2007. Paikat ja alueet oppimisympäristöinä. Teoksessa: Manninen, J., Burman, A., Koivunen, A., Kuittinen, E., Luukannel, S., Passi, S. & Särkkä, H. Oppimista tukevat ympäristöt. Johdatus oppimisympäristöajatteluun. Tampere: Juvenes Print Suomen Yliopistopaino Oy. Opetushallitus.

Metsämuuronen, J. 2008. Laadullisen tutkimuksen perusteet. Metodologia-sarja 4. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino oy.

Monilukutaito.com. Monilukutaitoa opitaan ilolla (MOI) -kehittämishjelma 2017. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Helsingin yliopisto. Saatavilla: [Monilukutaito.com](http://monilukutaito.com).

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2016. Iloa, leikkiä ja yhdessä tekemistä. Varhaisvuosien fyysisen aktiivisuuden suositukset. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2016:21. Helsinki: Lönnberg Print & Promo.

Pentikäinen, L., Ruhala, A. & Niinistö, H. 2007. Mediametkaa! Osa 2 – Kasvattajan matkaopas lasten mediamaailmaan. Opetusministeriön Mediamuffinssi-hanke 2006-2007. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino oy.

Perusopetuslaki 21.8.1998/628

Pulli, E. 2017. Liikkua, leikkiä ja luoda. Liikuntaideoita varhaiskasvatukseen. Tallinna: Tallinna Raamatuٹرүkikoda.

Reilly, J. J., Okely, A. D., Almond, L., Cardon, G., Prosser, L. & Hubbard, J. 2010. Working Paper Making the case for UK Physical Activity Guidelines for Early Years: Recommendations and draft summary statements based on the current evidence. [viitattu 2018 – 1 – 27]. Saatavissa: <https://www.gov.uk/government/publications/uk-physical-activity-guidelines>.

Rintala, P., Ahonen T., Cantell, M. & Nissinen A. (toim.) 2005. Liiku ja opi. Liikunnasta apua oppimisvaikeuksiin. Keuruu: Otavan kirjapaino oy.

Sääkslahti, A. 2015. Liikunta varhaiskasvatuksessa. Juva: Bookwell oy.

U.S. Department of Health and Human Services. 2008 Physical Activity Guidelines for Americans. [viitattu 2018 – 1 – 27]. Saatavissa: <https://health.gov/paguidelines/guidelines/>.

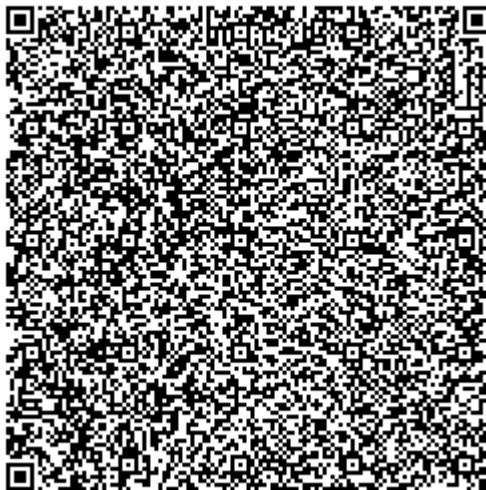
Varhaiskasvatuksen suunnitelman perusteet 2016. Opetushallitus. Määräykset ja ohjeet 2016:17. Tampere: Juvenes Print - Suomen Yliopistopaino Oy.

Varhaiskasvatuslaki 19.1.1973/36

Zimmer, R. 2002. Liikuntakasvatuksen käsikirja. Didaktis-metodisia perusteita ja käytännön ideoita. Hämeenlinna: Karisto oy:n kirjapaino.

LIITE 1: KUTSU KOULUTUSILTAAN

Koulutuksen aiheen mukaisesti kutsu on qr-koodina. Sen voi lukea puhelimen tai tabletin sovelluksella, joita saa ladattua ilmaiseksi Play-kaupasta tai App Storesta.

LIITE 2: OPETUSPAKETTI

”Lue, pelaa,
 silmäile, selaa,
 näe, kuule,
 ihmettele ja luule.
 Liikuta, linkkaa,
 saduta, vinkkaa,
 klikkaa, bloggaa,
 diggaa ja rokkaa.
 Ruutuja, raitoja,
 tietoja, taitoja,
 epäile, etsi, löydä ja tiedä
 tarinoiden anna viedä.”

(Ruhala, Pentikäinen & Niinistö)

Monilukutaito on jokaisen oikeus, sillä se merkitsee mahdollisuutta täysivaltaiseen osallisuuteen ja vastuulliseen osallistumiseen. Se on taitoa ymmärtää ja tulla ymmärretyksi sekä suhtautua maailmaan samaan aikaan avoimesti ja terveen kriittisesti. (Monilukutaito.com.)

Monilukutaidon avulla oma ymmärrys ja ajattelu kehittyvät ja ihminen ymmärtää ympäristöään paremmin. Monilukutaito antaa valmiudet arvioida tietoa, väitteitä ja mielipiteitä, tarvittaessa myös haastaa niitä. Keskustelusta ei jää helposti syrjään tai joudu helposti höynäytettäväksi, vaan osaa toimia keskustelussa vastuullisesti. Monilukutaito on kykyä keskustella monenlaisten ihmisten kanssa, ja luovuutta käyttää viestimiseen useita eri välineitä ja keinoja. Kun ymmärtää moninaisuuden ja moniäänisyyden, on avoin erilaisia ihmisiä ja kulttuureita kohtaan ja ymmärtää muiden lähtökohtia. (Monilukutaito.com.)

Monilukutaito sisältää erilaisia lukutaitoja, kuten peruslukutaidon, numeerisen lukutaidon, kuvalukutaidon ja media-lukutaidon. Tietoa voidaan tuottaa, esittää ja tulkita erilaisia viestejä sanallisten, kuvallisten, digitaalisten, numeeristen tai muiden symbolijärjestelmien tai näiden yhdistelmien avulla erilaisissa ympäristöissä ja tilanteissa. Pienempien lasten kanssa opetellaan erilaisia käsitteitä nimeämällä asioita ja esineitä. Lapsia innostetaan tutkimaan, käyttämään ja tuottamaan viestejä erilaisissa ympäristöissä. Lasten lukutaidon kehittymisen tukemisen lisäksi kiinnitetään huomiota lasten kriittisen ajattelun kehittymiseen ja työskentelyn ergonomiaan Varhaiskasvatuksen tehtävä on yhteistyössä huoltajien kanssa tukea lasten monilukutaidon kehittymistä. Henkilökunta kannustaa lapsia tutkimaan, käyttämään ja tuottamaan erilaisia viestejä, joiden avulla opetellaan ilmaisua ja vuorovaikutusta. Niiden herättämiin ajatuksiin ja tunteisiin eläydytään yhdessä lasten kanssa ryhmässä tai kahden kesken. (Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016.)

LÄHTEET JA KÄYTETYT AINEISTOT OPETUSPAKETISSA:

Aistiseikkailu Saatavissa: https://www.varhaiskasvatuksentietopalvelu.fi/lisamateriaalit/aistiseikkailu_mallisivu.pdf

Code.org. Saatavissa: <https://studio.code.org/courses>

Educa. Open omat sivut. Saatavissa: <http://educa6.tripod.com/id197.html>

Free images. Saatavissa: [Pixabay.com/en/photos/](https://pixabay.com/en/photos/)

Harju-Luukkanen, H., Sallinen, J. & Stolzmann-Frankenhaeuser, J. 2010. Iltis. Iltapäivä leikkien. Kieltä rikastuttavia leikkejä iltapäivään. Folkhälsan. Karjaa: ADD.

Jaakkola, T. 2014 Krokotiilijuoksu ja 234 muuta toimintaideaa motoristen taitojen kehittämiseksi. Porvoo: Bookwell Oy.

Kajetski, T. & Salminen, M. 2009. Matikasta moneksi. Toiminnallista matematiikkaa varhaiskasvatuksesta esiopetukseen. Saarijärvi: Saarijärven Offset.

Karvonen, P. 2011. Pienten leikit. Hämeenlinna: Kariston kirjapaino oy

Karvonen, P. & Rikkola, L. 2006. Lukuleikkitaikoja. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Kirjastot.fi. Saatavissa: <https://www.kirjastot.fi/metkan-materiaali>

Kirjastot.fi. Saatavissa: <https://www.kirjastot.fi/mediajoulukalenteri>

Kirjastot.fi. Saatavissa: <https://www.kirjastot.fi/valokuvatarina?>

Koodikerho.fi. Saatavissa: <https://koodikerho.fi/ohjelmointiopetusta-suomessa/>

Kuningaskuluttaja. Artikkelit. Saatavissa: <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2016/06/20/5-fiksua-koodauspelaa-kouluikaisille>.

Kyyti-verkkokirjasto. Saatavissa: <https://www.kyyti.fi/ajankohtaista-aineistoa/opettele-koodausta>.

Lastensivut.fi. Saatavissa: <https://www.lastensivut.fi>

Leppäkari, T. 2011. Kaikille kaveri! - kaverikerho sosiaalisten taitojen kehittäjänä. Kerhokeskus – koulutyön tuki ry.

Saatavilla: https://www.opinkirjo.fi/easydata/customers/opinkirjo/files/materiaalit/kaikille_kaveri_-_kaverikerho_sosiaalisten_taitojen_kehittajana_web.pdf

Liikennevirasto. Saatavissa: <http://www.liikennevirasto.fi/tieverkko/liikennemerkit>

Lummelahti, L. 1993. Didaktiset leikkiharjoitukset esiopetuksessa. Tampere: Tammer-Paino Oy.

Mediakasvatus. Saatavissa: <http://www.mediakasvatus.fi/materiaali/savvisasti-yhdessa/>

Mediakasvatus. Saatavissa: <http://www.mediakasvatus.fi/materiaali/herkkien-korvien-tehtavakortit-2/>.

Mediatyökaluja varhaiskasvatukseen. Toimintavinkkejä sosiaalisten taitojen harjoitteluun ja kasvatuskumppanuuden tukemiseen. Mannerheimin lastensuojeluliiton julkaisuja. Saatavissa:
<https://dzmdrerwnq2zx.cloudfront.net/prod/2017/07/06170657/Mediatyökaluja-varhaiskasvatukseen.pdf>.

Mielenterveysseura Saatavissa: <http://www.mielenterveysseura.fi/fi/esitteet/perheliikunnan-vinkkikortit>.

MOLLA – varhaiskasvatuksen verkkotaidot ja -menetelmät. Saatavissa:
https://issuu.com/sailav/docs/tuokiovinkkej__esiopetukseen.

Mäkelä, M.-L. & Kakkuri, E. 1999. Sananjalkaseikkailu. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy.

Mäkinen, P. 2006. Hippasilla. Leikkejä ja pelejä pienille. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy.

Oranssia -blogi. Saatavissa: <https://oranssia.com/2017/03/07/kevatbongauspohja-lapsille/>.

Oranssi-blogi ja värinautit. Saatavissa: <http://varinautit.fi/blogi/category/vaumlrityskuvat>.

Papunetin kuvapankki. Saatavissa: www.papunet.net.

Porttila, R., Kivijärvi, L., Mäki, A., Pohjola, T., Falkstedt, P., Akkola, M., Vuorela, M., Laitinen, T., Korhonen, M. & Turunen, A. Metsän oppimispolku. Leikkejä ja tehtäviä varhaiskasvatukseen ja esiopetukseen.

Pulli, E. 2015. Loruloikkia ja muita liikuntaleikkejä varhaiskasvatuksessa. Juva: Bookwell oy.

Pulli, E. 2013. Lupa liikkua. Liikuntaleikkejä ja -tuokioita varhaiskasvatukseen. Saarijärvi: Saarijärven offset.

Putkonen, H. & Sinnemäki, J. 2013. Mahtava matikkamatka. Helsinki: Premedia Helsinki.

Reftel, J, Reftel, K. & Brosché, H. 2013. Poriseva puro. Ryhmätoimintaa pienille ja isoille. Lasten keskus. PTK – poikien ja tyttöjen keskus. Viro: Tallinna Raamatutrükikoja OÜ.

Rintala, P., Ahonen T., Cantell, M. & Nissinen A. (toim.) 2005. Liiku ja opi. Liikunnasta apua oppimisvaikeuksiin. Keuruu: Otavan kirjapaino oy.

Sunikka, J., Luomi, A., Lembidakis, K., Markkula T. & Rantalainen, S. 2010. KIURU JA KOPPAKUORIAINEN. Päivähoidon ja alkuopetuksen ympäristökasvatusideoita Vantaa: N-Paino Oy

Sydänliiton liikuttava seikkailuopas Neuvokas perhe. Saatavissa:
<https://neuvokasperhe.fi/liikunta/liikuntaleikkiopas-liikuttava-seikkailu>.

Tampio, H & Tampio, M. 2014. Ulos oppimaan! Sata ideaa ulko-opetukseen. Juva: Bookwell Oy.

Tiainen, T. & Välimäki, V. 2015. Lukuja liikkuen, tavuja touhuten. Juva: Bookwell Oy.

WWF Naturewatch METSÄSSÄ. Saatavissa: <https://wwf.fi/mediabank/5029.pdf>

Zimmer, R. 2002. Liikuntakasvatuksen käsikirja. Didaktis-metodisia perusteita ja käytännön ideoita. Hämeenlinna: Karisto oy:n kirjapaino.

LIITE 3: PALAUTEKYSELYLOMAKE

ARVIOINTI KOULUTUKSESTA

Opin jotakin uutta

Innoitti uusiin kokemuksiin

Aion hyödyntää oppimaani
omassa työssäni

Käytän tämän koulutuksen
jälkeen rohkeammin digilaitteita
lasten kanssa

Mitä muuta palautetta haluan antaa koulutuksesta: